

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

циклу професійної підготовки (варіативна частина)

ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

Для підготовки фахівців
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності: 053 Психологія (2 курс)
за освітньо-професійної програмою:
Психологія

Житомир – 2017-2018

Методичні рекомендації до навчальної дисципліни “Історія психології” для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності: 053 Психологія складена для реалізації освітньо-професійної програми: Психологія (2 курс).

РОЗРОБНИКИ:

доктор психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії **В.О. Климчук**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії **О.В. Мазяр**

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри практичної психології та психотерапії

“06 червня 2017 року, протокол № 9

Схвалено методичною комісією соціально-психологічного факультету

“12” червня 2017 року, протокол № 9

Вступ

Програму варіативної дисципліни «Історія психології» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія. Вона відповідає загальним, фаховим компетентностям та програмним результатам навчання, визначених освітньо-професійною програмою.

Предметом вивчення «Історії психології» є закономірності розвитку психологічних знань, різноманітність психологічних підходів у вивченні психіки у контексті історичного становлення.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Історія психології» органічно зв'язаний з усіма психологічними дисциплінами, які студенти вивчали за попередній час навчання. Адекватне планування та проведення психологічних досліджень не можливе без опори на такі теоретичні дисципліни як «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Психологія праці та інженерна психологія», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Психофізіологія» тощо.

МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ, ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета: систематизація знань студентів з питань історичного становлення науково-психологічних теорій та концепцій, зміни предмету, методів та провідної проблематики психологічної науки.

Основні завдання курсу:

- ознайомлення з загальними принципами та методами історико-психологічних досліджень, періодизацією розвитку психологічної науки;
- ознайомлення із суспільно-історичними та науковими причинами змін понятійно-категоріального апарату і розробки психологічних теорій та концепцій;
- формування вмінь застосовувати принципи та методи історико-психологічного аналізу предмету самостійного науково-психологічного дослідження;
- формування вмінь аналізувати концептуальні відмінності та паралелі психологічних шкіл та вчених, демонструвати специфіку розвитку психологічної науки в різних країнах.

Структура курсу «Історія психології»:

- Методологічні засади історії психології
- Розвиток психології в межах філософії
- Розвиток психології як самостійної науки
- Історія української психології

Форми роботи.

 Навчальний процес включає в себе різноманітні форми та види роботи:

- будується на основі лекційних та практичних занять;
- включає індивідуальну і групову роботу;
- робота під керівництвом викладачів та самостійне опрацювання матеріалу;
- науково-дослідну та практичну роботу з попереднім плануванням та наступним контролем виконаних завдань.

Методи роботи.

 У роботі зі студентами використовуються такі основні методи:

- лекція, розповідь, пояснення, обговорення;
- аналіз літератури;
- планування історико-психологічних досліджень;
- підготовка звітів, виступів та безпосередні виступи за результатами виконання професійно-орієнтованих завдань.

Засоби роботи. При освоєнні курсу студенти користуються такими основними засобами роботи:

- підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками, методичні рекомендації до практичних занять;
- інформацією з мережі Internet;
- відеозаписами.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на лабораторних заняттях студенти користуються комп'ютерами для таких видів роботи:

- оформлення звітів;
- отримання інформації з мережі Internet;
- перегляду навчальних відеозаписів.

Знання (по завершенню курсу студенти мають знати такі тематичні розділи):

- Предмет, завдання та методи історії психології
- Періодизація історії психології
- Історико-психологічна розвідка: методологічні засади
- Психологія в доннауковій системі світогляду
- Психологічні знання в епоху Середньовіччя та Відродження
- Становлення асоціативної та емпіричної психології XVIII століття
- Історико-психологічна розвідка: філософські засади вирішення проблематики
- Психологія як природнича наука
- Перші програми психології
- Кризи у психологічній науці
- Розвиток психології в радянський період
- Історико-психологічна розвідка: сучасний стан вирішення проблематики
- Психологічні ідеї українських філософів
- Розвиток української психології у другій половині 19 – першій половині 20 століття
- Українська психологія на сучасному етапі розвитку
- Історико-психологічна розвідка: перспективи дослідження

В ході роботи на практичних заняттях з курсу «Історія психології» студенти мають вміння планувати та проводити історико-психологічні розвідки, презентувати результати історико-психологічного аналізу.

- застосовувати принципи та методи історико-психологічного аналізу предмета самостійного науково-психологічного дослідження;
- пояснювати відмінності понятійно-категоріального апарату на різних історичних етапах розвитку психологічної науки;
- виокремлювати концептуальні відмінності та паралелі різних психологічних шкіл та вчених;
- демонструвати на історичних прикладах специфіку розвитку психологічної науки в різних країнах;
- проводити історико-психологічну розвідку.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач (відповідно до ОП)

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК1. Знання категоріально-понятійного апарату психології

СК2. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

Програмні результати навчання (ПРН відповідно до ОП)

Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки

Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, 4 кредити ЄКТС.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість модулів – 4	Спеціальність 053 «Психологія»	Обов'язкова	
Змістових модулів – 7	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр Освітня кваліфікація: бакалавр з психології	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 120		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 ; для самостійної роботи студента – 12		Семестр	
		IV	IV
		Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		68 год.	108 год.
		Індивідуальні завдання	
		–	–
Вид контролю			
Екзамен	Екзамен		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 43 % : 57 %

для заочної форми навчання – 10 % : 90 %

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Всього годин	кількість годин			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
Модуль 1. Методологічні засади історії психології					
Змістовий модуль 1. Принципи історико-психологічного дослідження					
Тема 1. Предмет, завдання та методи історії психології	14/14	2/2	2/-		10/12
Тема 2. Періодизація історії психології	12/12	2/-	2/2		8/10
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	26/26	4/2	4/2		18/22
Змістовий модуль 2. Історико-психологічна розвідка					
Тема 3. Історико-психологічна розвідка: методологічні засади	4/4				4/4
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	4/4				4/4
Разом за модулем 1	30/30	4/2	4/2		22/26
Модуль 2. Розвиток психології в межах філософії					
Змістовий модуль 3. Психологія в донауковій системі світогляду					
Тема 4. Психологія в донауковій системі світогляду	14/8	2/-	6/-		6/8
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	14/8	2/-	6/-		6/8
Змістовий модуль 4. Психологія у системі філософського знання					
Тема 5. Психологічні знання в епоху Середньовіччя та Відродження	7/8	2/-	2/2		3/6
Тема 6. Становлення асоціативної та емпіричної психології XVIII століття	7/8	2/2	2/-		3/6
Тема 7. Історико-психологічна розвідка: філософські засади вирішення проблематики	2/6				2/6
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	16/22	4/2	4/2		8/18
Разом за модулем 2	30/30	6/2	10/2		14/26
Модуль 3. Розвиток психології як самостійної науки					
Змістовий модуль 5. Розвиток психології як самостійної науки (кінець XIX – початок XX століття)					
Тема 8. Психологія як природнична наука	2/2	2/-			-/2
Тема 9. Перші програми психології	12/10	2/2	4/-		6/8
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	14/12	4/2	4/-		6/10
Змістовний модуль 6. Розвиток психології як самостійної науки (середина XX – початок XXI століття)					
Тема 10. Кризи у психологічній науці	12/12	2/-	4/2		6/10
Тема 11. Розвиток психології в радянський період	2/2	2/-			/2
Тема 12. Історико-психологічна розвідка: сучасний стан вирішення проблематики	2/4				2/4
<i>Разом за змістовим модулем 6</i>	16/18	4/-	4/2		8/16
Разом за модулем 3	30/30	8/2	8/2		14/26
Модуль 4. Історія української психології					
Змістовий модуль 7. Історія української психології					
Тема 13. Психологічні ідеї українських філософів	2/6	2/-			/6
Тема 14. Розвиток української психології у другій половині 19 – першій половині 20 століття	2/6	2/-			/6

Назви змістових модулів і тем	Всього годин	кількість годин			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
Тема 15. Українська психологія на сучасному етапі розвитку	8/4	2/-	2/-		4/4
Тема 16. Історико-психологічна розвідка: перспективи дослідження	18/14		4/-		14/14
<i>Разом за змістовим модулем 7</i>	<i>30/30</i>	<i>6/-</i>	<i>6/-</i>		<i>18/30</i>
Разом за модулем 4	30/30	6/-	6/-		18/30
Всього	120	24	28		68/108

Рекомендації до організації самостійної роботи

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими **напрямами**:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- підготовка рефератів та тематичних повідомлень;
- конспектування та аналіз першоджерел;
- підготовка практичних завдань до практичних занять (в тому числі структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами);
- підготовка звітів, за результатами виконання практичних та професійно-орієнтованих завдань (в тому числі тез і статей);
- підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація рефератів і тематичних повідомлень);
- підготовка до підсумкових модульних робіт та екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань практичного заняття, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як ви засвоїли опрацьоване питання. ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів та тематичних повідомлень передбачає бібліографічну роботу з систематизації та аналізу літератури; глибокий та детальний аналіз проблеми (робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, вивчення і аналіз необхідних нормативних документів).

Алгоритм підготовки

- Ознайомтеся з вимогами (тематикою, колом необхідної літератури, ракурсом освітлення проблеми) до реферату або тематичного повідомлення.
- Підберіть літературу, у якій розкривається проблема. При підборі літератури користуйтеся бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним), консультуйтеся з викладачами та колегами, здійснюйте пошук по дереву посилань та в Інтернет.
- Складіть план реферату або повідомлення.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату чи

тематичного повідомлення.

- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат у друкованому вигляді відповідно до вимог (титульна сторінка із зазначенням теми, інформації про авторів та місця виконання роботи; сторінка із детальним змістом реферату; основний текст із посиланнями на роботи цитованих авторів; висновки, що містять авторські міркування, узагальнення тощо; список використаної літератури). Тематичне повідомлення не потребує друкованого оформлення, оскільки презентується виключно усно.
- На основі проведеної роботи підготуйте усну доповідь (див. вимоги до усних виступів).

Конспектування та аналіз першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування пропонуються статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка звітів, за результатами виконання практичних завдань має на меті оформлення результатів самостійної роботи студентів у презентабельному вигляді, їх узагальнення та систематизацію. Наявність письмового звіту з базових видів самостійної роботи є обов'язковою, оскільки є базовою підставою для оцінювання студентської роботи.

Алгоритм підготовки

- Виконайте усі необхідні пункти з підготовки практичних завдань.
- За результатами проведеної роботи підготуйте звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного заняття та загальні вимоги до письмових звітів.
- Здайте звіт викладачу по завершенню практичного заняття (для студентів денної форми навчання).
- Складіть звіти, зазначені у пункті «Вимоги до екзамену», по порядку в окрему папку та здайте їх у термін, вказаний викладачем (для студентів заочної форми навчання).

Підготовка усних виступів, в тому числі захистів та презентацій власної дослідницької роботи, а також презентацій рефератів і тематичних повідомлень передбачає вміння презентувати зроблене на загаль та захистити результати своєї роботи.

Алгоритм підготовки

- Виконайте усі необхідні пункти з підготовки завдань, що потребують усної презентації.
- За результатами проведеної роботи підготуйте детальний звіт, орієнтуючись на вимоги прописані у плані практичного заняття.
- На основі звіту розробіть текст усного виступу (див. вимоги до усних доповідей).

Підготовка до підсумкової модульної роботи (ПМР) та екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм підготовки

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР або екзамену.
- Підберіть підручники, методичні рекомендації або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік ви можете знайти в робочій програмі або методичних

рекомендаціях).

- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Модуль 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІСТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ

Назви змістових модулів і тем	Всього годин	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
Модуль 1. Методологічні засади історії психології					
Змістовий модуль 1. Принципи історико-психологічного дослідження					
Тема 1. Предмет, завдання та методи історії психології	14/14	2/2	2/-		10/12
Тема 2. Періодизація історії психології	12/12	2/-	2/2		8/10
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>26/26</i>	<i>4/2</i>	<i>4/2</i>		<i>18/22</i>
Змістовий модуль 2. Історико-психологічна розвідка					
Тема 3. Історико-психологічна розвідка: методологічні засади	4/4				4/4
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>4/4</i>				<i>4/4</i>
Разом за модулем 1	30/30	4/2	4/2		22/26

Кількість оцінюваних занять у 1 модулі: 2 практичних заняття.

Для зарахування 1 модуля студенти мають одержати не менше **5 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичне завдання.

Види робіт на вибір:

- підготовка реферату.

Лекційний курс

Тема 1. Предмет, завдання та методи історії психології

Лекція 1

Методологічні засади історії психології

Мета: сформувати у студентів уявлення про предмет історії психології, її методи та принципи історико-психологічного аналізу.

Професійна спрямованість: актуалізація здатності студентів до системного мислення.

План

1. Предмет та завдання історії психології.
2. Принципи історико-психологічного аналізу.
3. Методи історії психології.

Основні поняття: історико-психологічний аналіз, методи, принципи.

Література:

1. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса / Выготский Л.С. Собр. соч. В 6 т. Т. 1. М., 1982. С. 386-389.
2. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
3. Основи психології: Підручник / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К., 2002.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Роменец В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
7. Эббингауз Г. К истории психологии / Эббингауз Г., Бэн А. Ассоциативная психология. – М., 1998. С. 14-30.
8. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
9. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.
10. Ярошевский Михаил Григорьевич // Психологический журнал. 2001. Т. 22. № 5. С. 125-126.

Тема 2. Періодизація історії психології

Лекція 2

Періодизація історії психології

Мета: ознайомити студентів з основними періодизаціями історії психології.

Професійна спрямованість: уміння здійснювати порівняльний аналіз предмету психологічної науки та його провідної проблематики на різних історичних етапах.

План

1. Періодизація історії психології М.С. Роговіна.
2. Періодизація історії психології А.М. Ждан.
3. Періодизація історії психології М.Г. Ярошевського та А.В. Петровського. Категоріальний аналіз в історичному аспекті.
4. Періодизація історії психології В.А. Роменця. Вчинковий підхід.

Основні поняття: періодизація, вчинковий підхід.

Література:

1. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса // Выготский Л.С. Собр. соч. В 6 т. Т. 1. М., 1982. С. 386-389.
2. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
3. Основи психології / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К., 2002.

- Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
- Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
- Роменец В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
- Эббингауз Г. К истории психологии / Эббингауз Г., Бэн А. Ассоциативная психология. М., 1998. С. 14-30.
- Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
- Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.
- Ярошевский Михаил Григорьевич // Психологический журнал. 2001. Т. 22. № 5. С. 125-126.

Практичний курс

Тема 1. Предмет, завдання та методи історії психології

Практичне заняття 1

Принципи та методи історії психології

Мета: сформувати у студентів уявлення про предмет історії психології, її методи та принципи історико-психологічного аналізу.

Професійна спрямованість: уміння самостійно планувати історико-психологічне дослідження.

Зміст практичного заняття

- Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
- Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

- Принципи історії психології: принцип історизму; принцип єдності логічного та історичного; принцип детермінізму; принцип системності; принцип конструктивно-позитивного аналізу.
- Методологічні помилки в історико-психологічному аналізі: презентизм; антикваризм; односторонність аналізу; схематизм; індетермінізм; емпіризм.
- Методи історії психології: метод теоретичної реконструкції; метод вивчення наукових шкіл; архівний метод; метод інтерв'ю; біографічний метод; автобіографічний метод; аналіз наукових посилань.
- Методи історико-психологічного аналізу: метод категоріального аналізу; метод ідеогенезу; історико-генетичний аналіз; історико-функціональний аналіз; метод систематизації висловлювань; проведення концептуальних паралелей та пошук відмінностей.
- Мета та основні завдання історико-психологічного аналізу проблеми. Планування історико-психологічного дослідження.

Основні
поняття

принцип історизму, презентизм, антикваризм, принцип єдності логічного та історичного, односторонність, схематизм, принцип детермінізму, принцип системності; принцип конструктивно-позитивного аналізу; індетермінізм, емпіризм, теоретична реконструкція, метод вивчення наукових шкіл, архівний метод, метод інтерв'ю, біографічний метод, автобіографічний метод, аналіз наукових посилань; метод категоріального аналізу; метод ідеогенезу; історико-генетичний аналіз; історико-функціональний аналіз; метод систематизації висловлювань; проведення концептуальних паралелей та пошук відмінностей.

Практичні завдання

Встановіть характер порушень принципів історико-психологічного аналізу в таких висловлюваннях: презентизм; антикваризм; односторонність аналізу; схематизм; індетермінізм; емпіризм.

«Сикорский был воинствующим идеалистом, в основу он клал идеи нравственного долга, воспитание в религиозно-национальном духе. Философские его воззрения исходили из учения Спенсера и данных из физиологической психологии Вундта». С. 137. (Юдин Т. И. Очерки истории отечественной психиатрии / Под ред. Б. Д. Петрова. – М., 1951.)

«И физиогномика, и френология, и «теория» животного магнетизма выступали под флагом естествознания, прикрывая этим свои подлинные религиозно-мистические мотивы и реакционно-классовые цели». С. 71. (Ананьев Б. Г. Очерки истории русской психологии XVIII и XIX веков. – М., 1947)

«Необходимо отметить, однако, что во второй половине своей научной деятельности Сикорский стал проводником наиболее реакционных тенденций в медицине и педагогике, что отразилось в частности и на его «Всеобщей психологии» (1905). Его выступление в качестве защитника погромной политики царского правительства на процессе Бейлиса наложило несмываемое пятно на его общественную и научную репутацию». С. 131. (Ананьев Б. Г. Очерки истории русской психологии XVIII и XIX веков. – М., 1947)

Методологическому плюрализму советские психологи противопоставили единую марксистско-ленинскую методологию, позволяющую проникнуть в действительную природу психики, сознания человека. С. 95 (Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: в 2-х т. – М., 1983. – Т. 2).

Схема аналізу:

1. Встановіть помилку у дотриманні принципів історико-психологічного аналізу.
2. Розкрийте змістовну (і, можливо, логічну) частину помилки: у чому конкретно криється хибність судження вченого.
3. Запропонуйте свій варіант тексту.

Критерії оцінки відповіді:

- правильність встановлення помилки;
- рівень глибини наведеної аргументації;
- ступінь коректності власного варіанту тексту.

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте основні принципи історії психології.
2. Розкрийте суть основних порушень принципів історико-психологічного аналізу. Покажіть на прикладі.
3. Охарактеризуйте основні методи історії психології.
4. Розкрийте основні відмінності біографічного та автобіографічного методів.
5. Охарактеризуйте основні методи історико-психологічного аналізу проблеми.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати теоретичні питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ опрацювати контрольні питання і завдання	1 година
▪ визначити методи історико-психологічного аналізу предмету дослідження курсової роботи	2 години
▪ виконати практичне завдання	4 години

Оцінювання

▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
3. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
4. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.

Додаткова література

5. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса / Выготский Л.С. Собр. соч. В 6 т. Т. 1. М., 1982. С. 386-389.
6. Гулыга А.Я. О характере исторического знания // Вопросы философии. 1962. № 9.
7. Основы психології / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К., 2002.
8. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
9. Ярошевский Михаил Григорьевич // Психологический журнал. 2001. Т. 22. № 5. С. 125-126.

Тема 2. Періодизація історії психології

Практичне заняття 2

Історико-психологічні дослідження

Мета: сформулювати у студентів уявлення про основні історико-психологічні дослідження.

Професійна спрямованість: уміння самостійно планувати історико-психологічне дослідження.

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

1. Історіографічна база історико-психологічної науки.
2. Внесок в історію психології С.Л. Рубінштейна: «Принципи та шляхи розвитку психології» (1959).
3. Історико-психологічний аналіз кризи у психології Л.С. Виготського: «Історичний смисл психологічної кризи» (1927).
4. Внесок в історію психології Г.С. Костюка: «Нариси з історії вітчизняної психології» (1952-1959).
5. Національні відмінності розвитку психологічної науки у працях Г. Мерфі та П. Саугстада.
6. Історико-психологічний аналіз експериментальної психології Е. Борінгом.

Біографічний
словник

С.Л. Рубінштейн, Л.С. Виготський, Г.С. Костюк, Г. Мерфі, Е. Борінг, Р. Вотсон, Р. Вудвортс, П. Капретта, Д. Клейн, А.О. Смирнов, Р. Ландін, М. Ганг, Ф. Паро, М. Рішель

Практичні завдання

Зреферуйте статтю. Визначте її мету, основні положення, зробіть стислий висновок. Висловіть власну думку щодо можливих неадекватних науці психологічних положень.

Рекомендоване джерело: Гальперин П.Я., Ждан А.Н. (отв. ред.) История психологии (10-е – 30-е гг. Период открытого кризиса): Тексты. Хрестоматия. – М., 1992.

- Боринг Г. История интроспекции
Левин К. Конфликт между аристотелевским и галилеевским способами мышления в

- современной психологии
- Уотсон Джон Б. Психология с точки зрения бихевиориста
- Уотсон Джон Б. Бихевиоризм
- Толмен Э. Поведение как молярный феномен
- Толмен Э. Когнитивные карты у крыс и у человека
- Вертгеймер М. О гештальттеории
- Кёлер В. Об изоморфизме
- Кёлер В. Некоторые задачи гештальтпсихологии
- Левин К. Топология и теория поля
- Левин К. Определение понятия «Поле в данный момент»
- Фрейд З. О психоанализе. Пять лекций
- Фрейд З. Я и Оно
- Дюркгейм Э. Социология и теория познания
- Леви-Брюль Л. Первобытное мышление
- Дильтей В. Описательная психология
- Шпрангер Э. Два вида психологии

Схема аналізу:

1. Мета статті.
2. Основні теоретичні положення.
3. Висновки статті (з висловлюванням власної позиції).

Критерії оцінки відповіді:

- чіткість сформульованої мети;
- коректність сформульованих положень;
- лаконічність висновків;
- глибина й обґрунтованість власної позиції.

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте історіографічну базу історико-психологічної науки.
2. Розкрийте суть внеску в історію психології С.Л. Рубінштейна та Г.С. Костюка.
3. Розкрийте суть психологічної кризи у розумінні Л.С. Виготського.
4. Проаналізуйте особливості національних науково-психологічних шкіл.
5. Опишіть основні фази розвитку експериментальної психології у поглядах Е. Борінга.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати теоретичні питання	3 години
▪ опрацювати контрольні питання і завдання	3 години
▪ виконати практичне завдання	2 години

Оцінювання

▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса / Л.С. Выготский. Собр. соч. В 6 т. Т. 1. М., 1982. С. 386-389
2. Выготский Л.С. Психология развития человека. М., 2005. 1136 с. / Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/psycho/vugotskiy-psc_razv_chel-2-istoricheskiy_smysl_psihologicheskogo_krizisa.pdf
3. Г.С. Костюк: історія психології та історія людської культури у зв'язку з пояснювальним принципом детермінізму / Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/28341/>
4. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности: Учебник для студентов психологических факультетов университетов. М., 2002.

5. Основи психології: Підручник / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К., 2002.
6. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
7. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
8. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
9. Саугстад Пер. История психологии. От истоков до наших дней. Самара, 2008.
10. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
11. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.

Тема для самостійного опрацювання

Тема 3. Історико-психологічна розвідка: методологічні засади

Практичне завдання

Сплануйте історико-психологічне дослідження в межах власної курсової роботи:

1. Сформулюйте тему історико-психологічного дослідження.
2. Визначте основні методи історико-психологічного аналізу предмету дослідження: метод категоріального аналізу; метод ідеогенезу; історико-генетичний аналіз; історико-функціональний аналіз; метод систематизації висловлювань; проведення концептуальних паралелей та пошук відмінностей.

Схема звіту:

1. Тема історико-психологічного дослідження.
2. Перелік основних методів аналізу.

Критерії оцінки відповіді:

- науковість, чіткість, однозначність сформульованої теми;
- логічно узгоджений і релевантний реєстр історико-психологічних методів.

Завдання для самостійної роботи

▪ виконання практичного завдання	4 години
----------------------------------	----------

Оцінювання

▪ виконання практичного завдання	1 оцінка
----------------------------------	----------

Модуль 2
РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ В МЕЖАХ ФІЛОСОФІЇ

Назви змістових модулів і тем	Всього годин	кількість годин			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота
Змістовий модуль 3. Психологія в донеуковій системі світогляду					
Тема 4. Психологія в донеуковій системі світогляду	14/8	2/-	6/-		6/8
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	<i>14/8</i>	<i>2/-</i>	<i>6/-</i>		<i>6/8</i>
Змістовий модуль 4. Психологія у системі філософського знання					
Тема 5. Психологічні знання в епоху Середньовіччя та Відродження	7/8	2/-	2/2		3/6
Тема 6. Становлення асоціативної та емпіричної психології XVIII століття	7/8	2/2	2/-		3/6
Тема 7. Історико-психологічна розвідка: філософські засади вирішення проблематики	2/6				2/6
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	<i>16/22</i>	<i>4/2</i>	<i>4/2</i>		<i>8/18</i>
Разом за модулем 2	30/30	6/2	10/2		14/26

Кількість оцінюваних занять у 1 модулі: 5 практичних занять.

Для зарахування модуля № 2 студенти мають одержати не менше **9 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичне завдання.

Види робіт на вибір:

- підготовка реферату.

Лекційний курс

Тема 4. Психологія в донауковій системі світогляду

Лекція 3. Психологічні знання в межах вчення про душу

Мета: ознайомити студентів із поглядами на психіку людини у міфологічний період

Професійна спрямованість: уміння здійснювати порівняльний аналіз поглядів на людину у межах вчення про душу

План

1. Міфологічний період розвитку психологічних знань: анімізм та гілозоїзм.
2. Погляд на людину у Древньому Єгипті.
3. Погляд на людину у шумерській цивілізації.
4. Зародження психологічної думки у Древньому Китаї.
5. Зародження психологічної думки у Древній Індії.

Основні поняття: анімізм, гілозоїзм, душа, духовний двійник, астрологія.

Література:

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Основы психологии / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменца. К., 2002.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1985.

Тема 5. Психологічні знання в епоху Середньовіччя та Відродження

Лекція 4

Психологічні знання в епоху Середньовіччя

Мета: ознайомити студентів із поглядами на психіку людини в епоху Середньовіччя

Професійна спрямованість: уміння транслювати погляди на людину в епоху Середньовіччя

План

1. Розвиток наукових поглядів на людину в арабомовних науках:
 - 1.1. Арістотелівська парадигма науки в арабомовних країнах.
 - 1.2. Психофізіологічне вчення Авіцени (Ібн Сіні).
 - 1.3. Проблема зорового сприймання у вченні Альгазена (Ібн аль Хайсама).
 - 1.4. Матеріалістичні погляди на психіку Авероеса (Ібн-Рошда).
2. Розвиток наукових поглядів на людину в середньовічній Європі:
 - 2.1. Проблема душі у поглядах Фоми Аквінського (томізм).
 - 2.2. Вчення про подвійну істину Роджера Бекона (номіналізм).
 - 2.3. «Лезо Оккама» як науковий принцип.

Основні поняття: номіналізм, реалізм, лезо Оккама, томізм, просвітлення, душа, подвійна істина, ідеалізм, матеріалізм.

Література:

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Основы психологии / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменца. К., 2002.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1985.

Тема 6. Становлення асоціативної та емпіричної психології

Лекція 5

Асоціативна психологія 18-19 століття

Мета: ознайомити студентів із процесом становлення асоціативної психології 18-19 століття.

Професійна спрямованість: уміння порівнювати асоціативні вчення ідеалістичного та матеріалістичного напрямку.

План

1. Передумови формування асоціативної та емпіричної психології 18 століття.
2. Розвиток асоціанізму в ідеалістичних вченнях Джорджа Берклі та Девіда Юма.
3. Природничо-науковий підхід до асоціанізму Девіда Гартлі та Джозефа Прістлі.
4. Розквіт асоціанізму у працях Томаса Брауна та Джона Стюарта Мілля.
5. Перегляд положень асоціативної психології Александром Бенном.

Основні поняття: асоціація, принципи асоціації, вібрація, соліпсизм, відчуття, мислення.

Література:

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Основы психологии / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменца. К., 2002.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1985.

Практичний курс

Тема 4. Психологія в донауковій системі світогляду

Практичне заняття 3. Психологічні знання в античну епоху

Мета: сформулювати у студентів уявлення про погляди на психіку людини у античний період

Професійна спрямованість: уміння здійснювати порівняльний аналіз поглядів на людину в античний період

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

1. Порівняльний аналіз древньогрецької філософії досократівського періоду: Фалес, Анаксимандр, Геракліт, Алкмеон, Емпедокл, Анаксагор.
2. Атомістична концепція психічного Демокрита.
3. Концепція темпераменту Гіппократа.
4. Морально-етична концепція Сократа.
5. Ідеалістичні концепції психічного Платона і Піфагора.
6. Вчення Аристотеля про душу.
7. Погляди стоїків на психіку людини.
8. Психофізіологічні погляди К. Галена.

Основні поняття

анімізм, гелозоїзм, апейрон, логос, психея, нервізм, атомізм, темперамент, ідеалізм, метод сократівської розмови, душа, асоціація, відчуття, воля, афекти, здібності душі, пневма, мислення, аніма, анімус

Біографічний
словник

Фалес, Анаксимандр, Геракліт, Алкмеон, Емпедокл, Анаксагор, Демокрит,
Гіппократ, Сократ, Платон, Піфагор, Аристотель, Гален, Епікур, Кар

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Аристотель – Платон, Демокрит – Платон, Аристотель – Демокрит.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Зробіть порівняльний аналіз психологічних поглядів філософів у досократівський період. Визначте спільне та відмінне.
2. Розкрийте суть атомістичної концепції Демокрита.
3. Опишіть гуморальну концепцію темпераменту Гіппократа.
4. Дайте оцінку етично-моральному вченню Сократа. Опишіть механізм сократівського діалогу.
5. Охарактеризуйте ідеалістичні погляди Платона та Піфагора щодо психічного життя людини.
6. Розкрийте суть вчення про душу Аристотеля.
7. Визначте прогресивні аспекти поглядів стоїків на душевне життя людини.
8. Проаналізуйте психофізіологічне вчення Галена.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	1 година
▪ виконати практичне завдання	1 година
Оцінювання	
▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Роменець В.А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
6. Саугстад Пер. История психологии. От истоков до наших дней. Самара, 2008.
7. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.

Першоджерела

8. Аристотель. Сочинения: В 4-х т. М., 1983
9. Лукреций. О природе вещей / Пер. с латинского Ф.А. Петровского. М., 1937.
10. Платон Сочинения: В 3-х т. – М., 1970. (Т. 1., Т. 2., Т. 3.)

Тема 4. Психологія в донауковій системі світогляду

Практичне заняття 4

Психологічні знання у Стародавній Індії

Мета: сформувати у студентів уявлення про погляди на психіку людини у Стародавній Індії

Професійна спрямованість: уміння здійснювати порівняльний аналіз поглядів на людину у Стародавній Індії

Зміст практичного заняття

1. Тестова перевірка володіння інформацією з основних питань, винесених на практичне заняття (1 можлива оцінка).
2. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).

Питання до практичного заняття

1. Загальна характеристика психологічних поглядів у Стародавній Індії.
2. Психологічні погляди суб'єктно-ідеалістичної школи веданта.
3. Методологія самовдосконалення школи йога.
4. Психологічні погляди школи міманса.
5. Розробка проблеми пізнання школою ньяя.
6. Онтологічні проблематика у школах санкх'я та вайшешика.
7. Психологічні погляди матеріалістичної школи локаята та чарваки.

Основні поняття | Веди, веданта, джайнізм, буддизм, йога, ньяя, міманса, санкх'я, вайшешика, локаята, чарваки, нірвана, Брахман, Атман

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте специфіку давньоіндійських поглядів на психічну природу людини.
2. Розкрийте суть суб'єктно-ідеалістичної школи веданта.
3. Проаналізуйте психологічні та фізіологічні чинники самовдосконалення людини у школі йога.
4. Дайте оцінку розробці проблеми пізнання у школі ньяя.
5. Порівняйте погляди на онтологічні проблеми у школах санкх'я та вайшешика.
6. Визначте прогресивні аспекти поглядів шкіл локаята та чарваки на душевне життя людини.
7. Зробіть порівняльний аналіз філософських вчень на природу людини у Стародавній Індії.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	1 година
---	----------

Оцінювання

▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
-----------------------------------	----------

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
3. Роменец В.А. История психологии стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
4. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966

Першоджерела

5. Бхагавад-Гита как она есть. Вильнюс, 1990.
6. Кацуки Секида.К., 1993.
7. Панчатантра (П'ять кошків житейської мудрості). Шукасапаті (Сімдесят оповідок папуги). К., 1988.
8. Упанишади // Человек. Мыслители прошлого и настоящего о его смерти и бессмертии. Древний мир – эпоха Просвещения. М., 1991. С. 52-56.

Тема 4. Психологія в донауковій системі світогляду

Практичне заняття 5

Психологічні знання у Стародавньому Китаї

Мета: сформувані у студентів уявлення про погляди на психіку людину у Стародавньому Китаї

Професійна спрямованість: уміння здійснювати порівняльний аналіз поглядів на людину у Стародавньому Китаї

Зміст практичного заняття

1. Тестова перевірка володіння інформацією з основних питань, винесених на практичне заняття (1 можлива оцінка).
2. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).

Питання до практичного заняття

1. Загальна характеристика психологічних поглядів у Стародавньому Китаї.
2. Погляди Давньокитайських медиків на проблему темпераменту.
3. Психологічні погляди на життя школи даосизму.
4. Психологічні погляди на людину у конфуціанстві.
5. Етико-релігійний підхід до життя школи Мо-цзи.
6. Матеріалістичні погляди на природу людини Ван Чуна та Фань Чжене.

Основні поняття | даосизм, дао, конфуціанство
Біографічна довідка | Лао-Цзи, Конфуцій, Мо-цзи, Ван Чун, Фань Чжене

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте специфіку давньокитайських поглядів на психічну природу людини.
2. Порівняйте древньогрецькі та давньокитайські погляди на проблему темпераменту.
3. Проаналізуйте даосиський та конфуціанський підходи до самовдосконалення людини.
4. Дайте оцінку матеріалістичним поглядам на природу людини у Стародавньому Китаї.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	1 година
Оцінювання	
▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
3. Роменец В.А. История психологии стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
4. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.

Першоджерела

5. Конфуций Уроки мудрости: Сочинения. М., Харьков, 2002.

Тема 5. Психологічні знання в епоху Середньовіччя та Відродження

Практичне заняття 6

Психологічні знання в епоху Відродження

Мета: сформувані у студентів уявлення про методологічний переворот в науці в епоху Відродження

Професійна спрямованість: уміння транслювати погляди на людину в епоху Відродження

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

План

1. Розвиток медицини, фізіології та анатомії як джерела психологічних знань в епоху Відродження.
2. Проблема пізнання у концепції Френсіса Бекона.
3. Механістична природа психічного у концепції Галілео Галілея.
4. Психофізіологічний паралелізм Рене Декарта.
5. Психофізичний монізм Бенедикта Спінози.
6. Психологія сприймання у концепції Готфріда Лейбніца.
7. Емпірична концепція Джона Локка.

Основні поняття	рефлекс, дедуктивний метод, психофізична проблема, психофізичний паралелізм, психофізичний монізм, концепція вроджених ідей, монади, перцепція, аперцепція, несвідоме.
Біографічний словник	Френсіс Бекон, Галілео Галілей, Рене Декарт, Бенедикт Спіноза, Джордано Бруно, Готфрід Лейбніц, Джон Локк, Томас Гоббс.

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Рене Декарт – Бенедикт Спінози, Бенедикт Спінози – Готфрід Лейбніц, Рене Декарт – Джон Локк.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Яким чином відкриття у галузях медицини, фізіології та анатомії сприяли розвитку психологічних знань?
2. Проаналізуйте проблему пізнання у вченні Френсіса Бекона.
3. Яким чином Френсіс Бекон створив передумови переходу від науки про душу до науки про свідомість?
4. Розкрийте суть механістичного детермінізму Галілео Галілея у поясненні психічних процесів.
5. Опишіть рефлекторний механізм поведінки у концепції Рене Декарта.
6. У чому полягає сутність психофізичного паралелізму Рене Декарта?
7. Розкрийте сутність концепції вроджених ідей.
8. Проаналізуйте положення психофізичного монізму Бенедикта Спінози.
9. Яким чином Бенедикт Спіноза вирішував проблему пізнання?
10. Яким чином Готфрід Лейбніц вирішував проблему несвідомого?
11. Розкрийте суть емпіричної концепції Джона Локка.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	1,5 година
▪ виконати практичне завдання	1,5 година
Оцінювання	
▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Быховский Б.Э. Сигер Брабантский. М., 1979.
2. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.

3. Коников И.А. Материализм Спинозы. М., 1971.
4. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
7. Роменець В.А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
8. Саугстад Пер. История психологии. От истоков до наших дней. Самара, 2008.
9. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.

Першоджерела

10. Декарт Р. Избранные произведения. М., 1950.
11. Лейбниц Г. Сочинения: В 4 т. М., 1982. Т.1; 1983. Т.2; 1984. Т.3.; 1984. Т.4.
12. Локк Дж. Избранные философские произведения: В 2 т. М., 1960. Т. 1.
13. Спиноза Б. Избранные произведения. В 2 т. М., 1957. Т.1; Т.2.

Тема 6. Становлення асоціативної та емпіричної психології

Практичне заняття 7

Емпірична психологія 18-19 століття

Мета: сформувані у студентів уявлення про розвиток емпіричної психології у 18-19 столітті

Професійна спрямованість: уміння аналізувати погляди на людину з позиції емпіричної психології

Зміст практичного заняття

1. Тестова перевірка володіння інформацією з основних питань, винесених на практичне заняття (1 можлива оцінка).
2. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
3. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

1. Німецька емпірична психологія (Христіан Вольф, Йоган Герbart).
2. Французька емпірична психологія (Жульєн Ламетрі, Етьєн Кондільяк, Клод Гельвецій, П'єр Кабаніс, Жан Жак Руссо).
3. Психологічні концепції США (Бенжамен Раш, Джеймс Б'юкенен).
4. Проблема пізнання у поглядах Еммануїла Канта.

Основні поняття

здібності, людина-машина, сенсуалізм, збудливість, чутливість, уявлення, рефлекс, рефлекторна дуга, відчуття, емпірична психологія, статика і динаміка духу, пороги свідомості, апперцептивна маса, етнічна психологія, нервова сила, закон Белла-Мажанді, концепція Мюллера-Холла, френологія, ментальна хімія, наuczіння, еволюція, психічна етнографія.

Біографічний
словник

Христіан Вольф, Йоган Герbart, Жульєн Ламетрі, Етьєн Кондільяк, Клод Гельвецій, П'єр Кабаніс, Жан Жак Руссо, Бенжамен Раш, Джеймс Б'юкенен.

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Жульєн Ламетрі – Клод Гельвецій, Йоган Герbart – Етьєн Кондільяк.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;

- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте вирішення проблеми здібностей Христіаном Вольфом.
2. Опишіть психологічну концепцію Йогана Гербарта.
3. Розкрийте суть сенсуалістичної теорії пізнання, розроблену французькими філософами.
4. Опишіть механістичну концепцію психічного Жюльєна Ламетрі.
5. До яких висновків щодо мислительної діяльності прийшов медик П'єр Кабаніс?
6. Опишіть психологічні концепції американських вчених Бенжамена Раша та Джеймса Б'юкенена.
7. Проаналізуйте концептуальні погляди Еммануїла Канта на проблему пізнання.
8. Зробіть порівняльний аналіз поглядів французьких та німецьких філософів на проблему розвитку особистості (письмово).

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	1,5 година
▪ виконати практичне завдання	1,5 година
Оцінювання	
▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Мамардашвили М.К. Кантианские вариации // Квинтэссенция: Филос. Альманах, 1991. М., 1992. С. 120-157
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Роменець В.А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
7. Саугстад Пер. История психологии. От истоков до наших дней. Самара, 2008.
8. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.

Першоджерела

1. Кант И. Критика чистого разума. Симферополь, 1998.
2. Ламетри Ж.О. Сочинения. М., 1976.

Тема для самостійного опрацювання

**Тема 7. Історико-психологічна розвідка:
філософські засади вирішення проблематики**

Практичне завдання

Мета практичного завдання:

- **формування компетентності:** здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ;
- **формування програмних результатів навчання:** здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Здійсніть аналіз предмету дослідження курсової роботи з позиції її розробки у донауковій системі світогляду, часів Середньовіччя, Відродження та Нового часу (письмово).

Критерії оцінки відповіді:

- хронологічна послідовність аналізу;
- логічна узгодженість матеріалу;
- наявність посилань на першоджерела;
- цитування основних положень.

Завдання для самостійної роботи

▪ виконання практичного завдання	2 години
Оцінювання	
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Завдання до підсумкової модульної роботи

I. Тестові завдання (оцінюються від 0 до 20 балів).

Студенти відповідають на тестові завдання, які стосуються основних понять модулю, які розглядалися на лекціях та практичних заняттях.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Студенти відповідають на теоретичні питання, які розглядалися на лекційних та практичних заняттях.

III. Практичне завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених:

Аристотель – Платон;

Демокрит – Платон;

Аристотель – Демокрит;

Рене Декарт – Бенедикт Спінози;

Бенедикт Спінози – Готфрід Лейбніц;

Рене Декарт – Джон Локк;

Жульєн Ламетрі – Клод Гельвецій;

Йоган Гербарт – Етьєн Кондільяк.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Модуль 3
РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОЇ НАУКИ

Назви змістових модулів і тем	Всього годин	кількість годин			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійн а робота
Змістовий модуль 5. Розвиток психології як самостійної науки (кінець XIX – початок XX століття)					
Тема 8. Психологія як природнича наука	2/2	2/-			-/2
Тема 9. Перші програми психології	12/10	2/2	4/-		6/8
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	<i>14/12</i>	<i>4/2</i>	<i>4/-</i>		<i>6/10</i>
Змістовний модуль 6. Розвиток психології як самостійної науки (середина XX – початок XXI століття)					
Тема 10. Кризи у психологічній науці	12/12	2/-	4/2		6/10
Тема 11. Розвиток психології в радянський період	2/2	2/-			/2
Тема 12. Історико-психологічна розвідка: сучасний стан вирішення проблематики	2/4				2/4
<i>Разом за змістовим модулем 6</i>	<i>16/18</i>	<i>4/-</i>	<i>4/2</i>		<i>8/16</i>
Разом за модулем 3	30/30	8/2	8/2		14/26

Кількість оцінюваних занять у 1 модулі: 4 практичних заняття.

Для зарахування модуля № 1 студенти мають одержати не менше **9 оцінок** (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичне завдання.

Види робіт на вибір:

- підготовка реферату.

Лекційний курс

Тема 8. Психологія як природнича наука

Лекція 6

Психологія як природнича наука

Мета: ознайомити студентів із процесом розвитку психології як природничої науки

Професійна спрямованість: актуалізація здатності до співвіднесення різноманітних психологічних концепцій

План

1. Фізіологічне та рефлексорне вчення у працях Георгія Прохазки, Черлза Белла, Маршала Холла, Едуарда Пфлюгера.
 2. Дослідження фізіології головного мозку Францем Галлем.
 3. Значення еволюційних ідей для психології (Чарльз Дарвін, Герберт Спенсер)
 4. Досвідна психологія Т. Рібо
 5. Психічний ортобіоз І.І. Мечникова
- Основні поняття: ортобіоз, фізіологія, теорія еволюції, рефлекс, головний мозок.

Література:

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Основы психологии / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменца. К., 2002.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1985.

Тема 9. Перші програми психології як самостійної науки

Лекція 7

Первинні теоретичні положення психології як самостійної науки

Мета: ознайомити студентів із першими програмами психології як самостійної науки

Професійна спрямованість: розвиток здатності орієнтуватися у концептуальних положеннях психології на перших етапах її становлення

План

1. Психологія як наука про безпосередній досвід (Вільгельм Вундт)
2. Психологія як учіння про інтенціональні акти (Франц Brentano)
3. Рефлексорна теорія психічного (І.М. Сеченов)
4. Емпіріокритицизм (Ернст Мах, Ріхард Авенаріус)
5. Еволюційна психологія (Герберт Спенсер)
6. Психологія відображення та дії (Д. Раш)

Основні поняття: безпосередній досвід, інтенція, рефлексорна теорія, емпіріокритицизм, теорія еволюції, відображення.

Література:

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Основы психологии / За ред. О.В. Киричука, В.А. Роменца. К., 2002.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1985.

Тема 10. Кризи у психологічній науці

Лекція 8

Криза в психології (10-30 роки 20 століття)

Мета: ознайомити студентів із передумовами виникнення першої кризи в психології та першими психологічними школами

Професійна спрямованість: актуалізація здатності студентів до саморегуляції у процесі виконання навчальної діяльності, що потребує залучення аналітико-синтетичної складової мислення

План

1. Передумови виникнення відкритої кризи у психології
2. Школи психології в докризовий період
 - 2.1. Структуралістська школа Едварда Тіченера
 - 2.2. Функціональна психологія (Вільям Джемс, Джон Дьюї, Джеймс Енжел)
 - 2.3. Вюрцбурзька школа психології мислення (Освальд Кюльпе)
3. Школи психології періоду кризи
 - 3.1. Біхевіоризм (Едвард Торндайк, Джон Уотсон)
 - 3.2. Гештальтпсихологія (Макс Вертгеймер, Вольфганг Келер, Курт Коффка)
 - 3.3. Глибинна психологія (Зігмунд Фройд, Карл Юнг, Альфред Адлер)
 - 3.4. Описова психологія (Вільгельм Дільтей, Едуард Шпрангер)
 - 3.5. Французька соціологічна школа (Еміль Дюркгейм)

Основні поняття: структуралізм, функціоналізм, мислення, біхевіоризм, гештальт, психоаналіз, аналітична психологія, індивідуальна психологія, описова психологія.

Література:

1. Анциферова Л.И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга // Психологический журнал. 2000. Т. 21. № 2. С. 16-26.
2. Гештальт-психология (В. Келлер, К. Коффка). М., 1998.
3. Джемс У. Психология / Под ред. Л.А. Петровской. М., 1991.
4. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности: Учебник для студентов психологических факультетов университетов. М., 2002.
5. Зарубежный психоанализ / Сост. и общая редакция В.М. Лейбина. СПб., 2001.
6. Левчук Л.Т. Психоанализ: історія, теорія, мистецька практика. К., 2002.
7. Леонтьев Д.А. Патяев Е.Ю. Курт Левин: в поисках нового психологического мышления // Психологический журнал. 2001. Т.22. № 5. С. 5-16.
8. Отечественный психоанализ / Сост. и общая редакция В.М. Лейбина. СПб., 2001.
9. Роменец В.А. Історія психології. К., 1978.
10. Роменец В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
11. Степанов С. Джон Уотсон, отец бихевиоризма // Шкільний психолог. 2002. № 2. С. 4.
12. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. СПб., 2002.
13. Фрейд З. Избранное: Интерес к психоанализу. Ростов-на-Дону, 1998.
14. Фрейд З. Психология бессознательного: Сборник произведений. М., 1990.
15. Хрестоматия по истории психологии / Под ред. П.Я. Гальперина, А.Н. Ждан. М., 1980.
16. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Петухова. М., 1981.
17. Юнг К. Бог и бессознательное. М., 1998.
18. Юнг К. Проблемы души нашего времени. СПб., 2002.
19. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
20. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.

Тема 11. Розвиток психології в радянський період

Лекція 9

Розвиток психології в радянський період

Мета: ознайомити студентів із поступом психології в радянський період

Професійна спрямованість: оцінювання вітчизняної науково-психологічної спадщини, актуалізація здатності здійснювати професійний аналіз психологічної проблеми

План

1. Поняття про вищу нервову діяльність (І.П. Павлов)
2. Рефлексологія В. Бехтерева
3. Марксизм і психологія (К.Н. Корнілов)
4. Культурно-історична теорія Л.С. Виготського
5. Харківська школа психології (О.Р. Лурія, О.М. Леонтьєв, О.В. Запорожець, Л.І. Божович, П.Я. Гальперін, П.І. Зінченко)
6. Московська психологічна школа (С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонтьєв, Б.М. Теплов, О.В. Запорожець, О.Р. Лурія, Б.В. Зейгарнік, П.Я. Гальперін, Н.Ф. Талізін, О.К. Тихомиров)
7. Грузинська школа психології (Д.М. Узнадзе)

Основні поняття: вища нервова діяльність, рефлексологія, реакція, установка, культурно-історична теорія, зона найближчого розвитку, мовлення, психічні функції.

Рекомендована література:

1. Балл Г.А. Г.С. Костюк и его методологические уроки // Психологический журнал. 2000. Т. 21. № 3. С. 112-116.
2. Брушлинский А.В. Самая читаемая отечественная книга по психологии: триумфы, трагедии, парадоксы // Психологический журнал. 2001. Т. 21. № 6. С. 5-13.
3. Брушлинский А.В. Философия и психология: С.Л. Рубинштейн и С.Л. Франк. // Психологический журнал. 1999. Т.20. № 6. С. 6-12.
4. Брушлинский А.В. Принцип детерминизма в трудах С.Л. Рубинштейна // Вопросы психологии. 1989. № 4. С. 66-73.
5. Будилова Е.А. Философские проблемы в советской психологии. М., 1972.
6. Выготский Л.С. Проблема культурного развития ребенка (1928) // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 14, Психология. 1991. № 4. С. 5-18.
7. Леонтьев А.А. Ключевые идеи Л.С. Выготского – вклад в мировую психологию XX столетия. // Психологический журнал. 2001. Т.22. № 4. С. 5-11.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1977.
9. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. М., 1981.
10. Лурія А.Р. Этапы пройденного пути: Научная биография. М., 1982.
11. Павлов И.П. Рефлекс свободы. СПб., 2001.
12. Павлов І.П. Двадцятирічний досвід об'єктивного вивчення вищої нервової діяльності тварин. К., 1953.
13. Рибалка В. Григорій Костюк: психологічна теорія особистості // Психологія і суспільство. 2002. № 1. С. 10-17.
14. Рибалка В. Лев Виготський: культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій і вчення про особистість // Психологія і суспільство. 2002. №2. С. 9-25.
15. Роменець В.А. Історія психології. К., 1978.
16. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології XX століття. К., 1998.
17. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб., 2002.
18. С.Л. Рубинштейн: очерки, воспоминание, материалы. М., 1989.
19. Соколова Е.Е. "Некласическая" психология А.Н. Леонтьева и его школы. // Психологический журнал. 2001. Т.22. № 6. С. 14-24.
20. Страницы истории: о том, как был уволен С.Л. Рубинштейн (из архива МГУ). //

- Вопросы психологии. 1989. №4. С. 73-101. (начало)
21. Страницы истории: о том, как был уволен С.Л. Рубинштейн (из архива МГУ). // Вопросы психологии. 1989. №5. С. 56-64. (продолжение)
22. Узнадзе Д.Н. Психология установки. СПб., 2001.
23. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
24. Ярошевский М.Г. Психология в XX ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.

Практичний курс

Тема 9. Перші програми психології як самостійної науки

Практичне заняття 8

Психологія народів

Мета: сформувати у студентів уявлення про психологію колективної свідомості, колективних уявлень, поглядів про співвідношення психічного та лінгвістичного в людині у другій половині 19 століття

Професійна спрямованість: уміння аналізувати погляди на проблему колективної свідомості у формуванні індивідуальності

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

1. Мова народу та психологія (О.О. Потебня)
2. Психологія колективної свідомості (Еміль Дюркгейм)
3. Психологія колективних уявлень (Люсьєн Леві-Брюль)
4. Соціальна і культурно-історична психологія (Вільгельм Вундт, Амбруаз Льебо, Жан Шарко, Габріель Тард, Гюстава Лебона)

Основні поняття

аперцепція, колективна свідомість, колективні уявлення, партиципація, пралогічне мислення, первісна свідомість, культурно-історична психологія, психологія народів, гіпноз, розуміюча психологія, гормічна концепція.

Біографічний словник

О.О. Потебня, Еміль Дюркгейм, Люсьєн Леві-Брюль, Вільгельм Вундт, Амбруаз Льебо, Жан Шарко, Габріель Тард, Гюстав Лебон, Вільгельм Дільтей, Вільям Мак-Дугалл

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Еміль Дюркгейм – Люсьєн Леві-Брюль.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте значення мови у розвитку людської психіки у поглядах О.О. Потебні. Опишіть психолінгвістичну концепцію О.О. Потебні.
2. Обґрунтуйте з позиції Еміля Дюркгейма залежність індивідуального та соціального.
3. Обґрунтуйте з позиції Люсьєна Леві-Брюля залежність розвитку індивідуальності від колективної свідомості на прикладі первісних народів.

4. Дайте визначення закону партиципації.
5. Охарактеризуйте особливості прагматичного мислення, його операції та прийоми.
6. Розкрийте основні принципи та положення психології народів Гюстава Лебона.
7. Розкрийте суть поглядів Вільгельма Вундта на психологію народів.
8. Проаналізуйте основні методологічні положення розумючої психології Вільгельма Дільтея.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичне завдання	1 година

Оцінювання

▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. – Ростов н/Д, 2005.
3. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Психология масс: хрестоматия / Райгородский Д. Я. (редактор-составитель). Самара, 1998.
6. Роменец В.А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
7. Саугстад Пер. История психологии. От истоков до наших дней. Самара, 2008.
8. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.

Першоджерела

1. Вундт В. Проблемы психологии народов. М., 1912.
2. Дильтей В. Описательная психология. СПб., 1996.
3. Дюркгейм Е. Социология и теория познания / Хрестоматия по истории психологии / Под ред. П.Я. Гальперина, А.Н. Ждан. М., 1980.
4. Леви-Брюль Л. Первобытное мышление / Под ред. В.В. Никольского. М., 1930.
5. Потебня А.А. Мысль и язык. К., 1993.

Тема 9. Перші програми психології як самостійної науки

Практичне заняття 9

Розвиток галузей психології в кінці 19 – початку 20 століття

Мета: сформувані у студентів уявлення про галузевий розвиток психології у другій половині 19 століття

Професійна спрямованість: розвиток довільної пам'яті і аналітико-синтетичної складової мислення, його чіткості та ергономічності у процесі навчальної діяльності

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

План

1. Експериментальна психологія
 - 1.1. Психофізіологія органів чуття (Герман Гельмгольц, Йоганес Мюллер).
 - 1.2. Виникнення психофізики та психометрії (Густав Фехнер, Франц Дондерс)
 - 1.3. Вивчення сенсорних функцій (Евальд Герінг, Карл Штумпф)
 - 1.4. Вивчення сенсомоторних реакцій (Франц Дондерс, З. Екнер, Людвіг Ланге)

- 1.5. Дослідження сприймання і уваги М.М. Ланге
- 1.6. Закони пам'яті Германа Еббінгауза
- 1.7. Дослідження навичок Браяном та Хартером
2. Диференціальна психологія
 - 2.1. Дослідження індивідуальних відмінностей (Еміль Крепелін, Альфред Біне, Вільям Штерн)
 - 2.2. Впровадження методів статистики у психологію (Адольф Кетле, Френсіс Гальтон)
 - 2.3. Розвиток тестології (Джеймс Кеттел, Альфред Біне, Теодор Сімон, Гуго Мюнстерберг)
 - 2.4. Наукова характерологія О.Ф. Лазурського
 - 2.5. Психологічні профілі Г.І. Россолімо
3. Зоопсихологія
 - 3.1. Дослідження Чарльза Дарвіна в галузі зоопсихології
 - 3.2. Інтелект тварин в контексті еволюційної теорії (Джордж Романес)
 - 3.3. Закон економії Ллойд-Моргана
 - 3.4. Теорія тропізмів Жака Леба
 - 3.5. Зоопсихологія в Росії (В.А. Вагнер)
4. Психотехніка
 - 4.1. Розвиток профорієнтації (Парсон)
 - 4.2. Індустріальна психологія (Гуго Мюнстерберг)
5. Дитяча та педагогічна психологія
 - 5.1. Зародження (Жан-Жак Руссо, Д. Тідеман)
 - 5.2. Метод спостереження в дитячій психології (Адольф Кусмауль, Чарльз Дарвін, Вільгельм Прейер)
 - 5.3. Теорія рекапітуляції та ідея педології Стенлі Холла
 - 5.4. Концепція дитячої гри Карла Грооса
 - 5.5. Психологія дитини у працях Вільяма Штерна
 - 5.6. Педагогічна антропологія К.Д. Ушинського
 - 5.7. Внесок у дитячу психологію І.М. Сеченова
 - 5.8. Педагогічна психологія П.Ф. Каптерєва
 - 5.9. Теорія фізичної освіти П.Ф. Лесгафта

Основні поняття

психофізика, психометрія, час реакції, сенсорна функція, сенсомоторна реакція, сприймання, увага, пам'ять, навички, диференціальна психологія, статистика, тест, характерологія, психологічні профілі, інтелект, тести інтелекту, зоопсихологія, тропізми, профорієнтація, психотехніка, спостереження, рекапітуляція, педологія, дитяча гра, антропологія, фізична освіта, дитинство

Біографічний
словник

Герман Гельмгольц, Йоганес Мюллер, Густав Фехнер, Франц Дондерс, Евальд Герінг, Карл Штумпф, З.Екснер, Людвіг Ланге, М.М. Ланге, Герман Еббінгауз, Еміль Крепелін, Альфред Біне, Вільям Штерн, Адольф Кетле, Френсіс Гальтон, Джеймс Кеттел, Теодор Сімон, Гуго Мюнстерберг, О.Ф. Лазурський, Г.І. Россолімо, Джордж Романес, Жак Леб, В.А. Вагнер, Жан-Жак Руссо, Д. Тідеман, Адольф Кусмауль, Чарльз Дарвін, Вільгельм Прейер, Стенлі Холл, Карл Гроос, К.Д. Ушинський, І.М. Сеченов, П.Ф. Каптерєв, П.Ф. Лесгафт

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Герман Гельмгольц – Йоганес Мюллер; О.Ф. Лазурський – Г.І. Россолімо; Чарльз Дарвін – Стенлі Холл.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Проаналізуйте основні етапи розвитку експериментальної психології у другій половині 19 століття.
2. Опишіть методологічні засади диференціальної психології.
3. Розкрийте суть порівняльної психології.
4. У чому полягає суть теорії тропізмів?
5. Проаналізуйте основні етапи становлення психотехніки.
6. Охарактеризуйте методологічні положення дитячої та педагогічної психології.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичне завдання	1 година

Оцінювання

▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
2. Лучинин А.С. История психологии. Ростов н/Д, 2005.
3. Никольская А. А. Бине как один из основателей экспериментальной психологии // Вопросы психологии. 1999. №2. С. 90-97.
4. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.1. Ростов-на-Дону, 1996.
5. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т.2. Ростов-на-Дону, 1996.
6. Психология масс / Райгородский Д. Я. (редактор-составитель). Самара, 1998.
7. Роменец В.А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. К., 1983.
8. Саугстад Пер. История психологии. От истоков до наших дней. Самара, 2008.
9. Смирнов А.А. К столетию “Педагогической антропологии” К.Д. Ушинского // Избранные психологические труды: в 2 т. Т.1. М., 1987. С. 145-161.
10. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.

Першоджерела

1. Лазурский А.Ф. Классификация личностей / Психологическая типология: Хрестоматия / сост. К.В. Сельченков. Мн., М., 2000. С. 98-126.
2. Ломброзо Ч. Гениальность и помешательство. Симферополь, 1998.
3. Сеченов И.М. Избранные произведения. М., 1953.

Тема 9. Кризи у психологічній науці

Практичне заняття 10

Друга криза в психології (30-40 роки 20 століття)

Мета: сформувати у студентів уявлення про причини та результати другої кризи у психологічній науці

Професійна спрямованість: розвиток здатності студентів виокремлювати значимі для свого професійного розвитку психологічні теорії та концепції певного періоду

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

1. Соціальні та наукові чинники виникнення другої кризи у психології
2. Необіхевіоризм:
 - 2.1. Молярний біхевіоризм Едварда Толмена
 - 2.2. Гіпотетико-дедуктивний біхевіоризм Карла Халла
 - 2.3. Теорія оперантного навчання Берхауза Скіннера
3. Топологічна психологія (Курт Левін)
4. Неопсихоаналіз
 - 4.1. Соціологічна орієнтація психоаналізу (Карен Хорні)
 - 4.2. Фрейдомарксизм та сексуальна революція Вільгельма Райха
 - 4.3. Свобода і відповідальність у концепції Еріха Фромма

Основні поняття

молярний біхевіоризм, гіпотетико-дедуктивний біхевіоризм, теорія поля, базові тривоги, потреба в укоріненні, потреба в індивідуалізації, свобода і відповідальність, сексуальна революція, фрейдомарксизм

Біографічний
словник

Едвард Толмен, Карл Халл, Берхауз Скіннер, Курт Левін, Карен Хорні, Вільгельм Райх, Еріх Фромм

Практичне завдання

Мета практичного завдання:

- **формування компетентності:** здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ;
- **формування програмних результатів навчання:** здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Едвард Толмен – Карл Халл; Карен Хорні – Вільгельм Райх; Карен Хорні – Еріх Фромм.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте основні чинники виникнення другої кризи у психологічній науці.
2. Зробіть порівняльний аналіз нової редакції біхевіоризму Едварда Толмена, Карла Халла та Берхауза Скіннера
3. Розкрийте суть топологічної психології Курта Левіна.
4. У чому полягали відмінності від ортодоксального психоаналізу в теорії Карен Хорні?
5. У чому полягали відмінності від ортодоксального психоаналізу в теорії Вільгельма Райха?
6. Розкрийте суть поняття «втеча від свободи», запропоноване Еріхом Фроммом.
7. Проаналізуйте концептуальні відмінності у розвитку особистості у концепціях неопсихоаналітиків (письмово).

Завдання для самостійної роботи

- опрацювати питання та основні поняття

2 години

▪ виконати практичне завдання	1 година
Оцінювання	
▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. – М., 2002.
2. Леонтьев Д.А. Патяев Е.Ю. Курт Левин: в поисках нового психологического мышления // Психологический журнал. 2001. Т.22. № 5. С. 5-16.
3. Психологія особистості / За редакцією П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. К., 2001.
4. Роменець В.А. Історія психології. К., 1978.
5. Степанов С.С. Век психологии: имена и судьбы. М., 2002.
6. Степанов С.С. Психология в лицах. М., 2001.
7. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теории, эксперименты, упражнения. СПб., 2002.
8. Холл К.С., Линдсей Г. Теории личности. М., 1999.
9. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. СПб, 2000.
10. Ярошевский М.Г. История психологии. М.: Мысль, 1966.

Першоджерела

11. Зарубежный психоанализ / Сост. и общая редакция В.М. Лейбина. СПб., 2001.
12. Фромм Э. Бегство от свободы: Пер. с англ. / Общ. ред. П.С. Гуревича. М., 1989.
13. Фромм Э. Психоанализ и этика. М., 1998.
14. Хорни К. Самоанализ. Психология женщины. Новые пути в психоанализе. СПб., 2002.
15. Хрестоматия по истории психологии / Под ред. П.Я. Гальперина, А.Н. Ждан. М., 1980.
16. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Петухова. М., 1981.

Тема 9. Кризи у психологічній науці

Практичне заняття 11

Психологія Заходу в післякризовий період

Мета: поглиблення уявлень студентів про психологічні школи Заходу у посткризовому періоді

Професійна спрямованість: розвиток здатності студентів виокремлювати значимі для свого професійного розвитку психологічні теорії та концепції певного періоду

Зміст практичного заняття

1. Аналіз теоретичних питань (1 можлива оцінка).
2. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Питання до практичного заняття

1. Розвиток вікової психології в 20 столітті (Ерік Еріксон, Едуард Клапаред, Жан Піаже, Лоренц Кольберг, Анрі Валлон)
2. Гуманістична психологія (Гордон Олпорт, Абрахам Маслоу, Карл Роджерс)
3. Екзистенційна психологія (Людвіг Бісвангер, Ролло Мей, Віктор Франкл)
4. Психосинтез (Роберт Ассаджіолі, П'єро Феруччі)
5. Структурний психоаналіз (Жак Лакан)
6. Кібернетичний напрям у психології (Н. Вінер, Вільям Ешбі, Карл Прібрам)

Основні поняття

епігенетична теорія, ідентичність, стадії інтелектуального розвитку, феноменологічне поле, моральний розвиток, самоактуалізація, клієнт-орієнтована терапія, екзистенція, психосинтез, кібернетика, структурний психоаналіз

Біографічний
словник

Ерік Еріксон, Едуард Клапаред, Жан Піаже, Лоренц Кольберг,
Анрі Валлон, Гордон Олпорт, Абрахам Маслоу, Карл Роджерс, Людвіг
Бісвангер, Ролло Мей, Віктор Франкл, Роберт Ассаджіолі, П'єро Феруччі,
Жак Лакан, Н. Вінер, Вільям Ешбі, Карл Прібрам

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Ерік Еріксон – Жан Піаже; Абрахам Маслоу – Карл Роджерс; Ролло Мей – Віктор Франкл.

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Контрольні питання і завдання:

1. Охарактеризуйте розвиток психології у 20 столітті. Які основні відкриття були зроблені в цій галузі?
2. Розкрийте суть положень основних гуманістичних концепцій.
3. Опишіть основні положення епігенетичної теорії Еріка Еріксона.
4. Дайте оцінку методологічним положенням екзистенційної психології.
5. Розкрийте суть поняття нозогенного неврозу в концепції Віктора Франкла.
6. Дайте оцінку внеску Ролло Мея у розвиток екзистенційної психології та психотерапії.
7. Проаналізуйте психологічні погляди Жака Лакана.
8. Охарактеризуйте погляди на людину з боку кібернетичного напрямку у психології.
9. Проаналізуйте причини виникнення гуманістичного та екзистенційного напрямку психології (письмово).

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання та основні поняття	2 години
▪ виконати практичне завдання	1 година

Оцінювання

▪ відповідь на теоретичне питання	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
2. Роменець В.А. Історія психології. К., 1978.
3. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.
4. Приходько Ю.І. Нариси становлення та розвитку дитячої психології. К., 1999.
5. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
6. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
7. Брангье Ж.П. Беседы с Жаном Пиаже // Психологический журнал. (с 2000. Т. 21. № 2 по 2002. Т.23. № 3)
8. Флейвел Джон Х. Генетическая психология Жана Пиаже (с предисловием Ж. Пиаже). М., 1967.
9. Пископфель А.А. Природа человека в концепции А. Маслоу // Вопросы психологии. 1999. № 2. С. 75-87.

Першоджерела

11. Зарубежный психоанализ / Сост. и общая редакция В.М. Лейбина. СПб., 2001.
12. Пиаже Ж. Избранные психологические труды: Психология интеллекта. Генезис числа и

- ребёнок. Логика и психология. М., 1969.
13. Пиаже Ж. Речь и мышление ребёнка. СПб., 1997.
14. Франкл В. Человек в поисках смысла / Общ. ред. Л.Я. Гозмана. М., 1990.
15. Фресс П., Пиаже Ж. Экспериментальная психология. М., 1978.

Тема для самостійного опрацювання

Тема 12. Історико-психологічна розвідка: сучасний стан вирішення проблематики

Практичне завдання

Здійсніть аналіз предмету дослідження курсової роботи з позиції її розробки на сучасному етапі розвитку психологічної науки (письмово).

Критерії оцінки відповіді:

- хронологічна послідовність аналізу;
- логічна узгодженість матеріалу;
- наявність посилань на першоджерела;
- цитування основних положень.

Завдання для самостійної роботи

▪ виконання практичного завдання	2 години
----------------------------------	----------

Оцінювання

▪ виконання практичного завдання	1 оцінка
----------------------------------	----------

Завдання до підсумкової модульної роботи

I. Тестові завдання (оцінюються від 0 до 20 балів).

Студенти відповідають на тестові завдання, які стосуються основних понять модулю, які розглядалися на лекціях та практичних заняттях.

II. Теоретичні завдання (оцінюються від 0 до 30 балів).

Студенти відповідають на теоретичні питання, які розглядалися на лекційних та практичних заняттях.

III. Практичне завдання (оцінюються від 0 до 50 балів).

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених:

Еміль Дюркгейм – Люсьєн Леві-Брюль;

Герман Гельмгольц – Йоганес Мюллер;

О.Ф. Лазурський – Г.І. Россолімо;

Чарльз Дарвін – Стенлі Холл;

Едвард Толмен – Карл Халл;

Карен Хорні – Вільгельм Райх;

Карен Хорні – Еріх Фромм;

Ерік Еріксон – Жан Пиаже;

Абрахам Маслоу – Карл Роджерс;

Ролло Мей – Віктор Франкл

Критерії оцінки відповіді:

- використання першоджерел;
- аналіз на основі цитування;
- виокремлення спільних концептуальних положень;
- виділення протилежних концептуальних положень;
- висновки.

Модуль 4
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Назви змістових модулів і тем	Всього годин	кількість годин			
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійн а робота
Змістовий модуль 7. Історія української психології					
Тема 13. Психологічні ідеї українських філософів	2/6	2/-			/6
Тема 14. Розвиток української психології у другій половині 19 – першій половині 20 століття	2/6	2/-			/6
Тема 15. Українська психологія на сучасному етапі розвитку	8/4	2/-	2/-		4/4
Тема 16. Історико-психологічна розвідка: перспективи дослідження	18/14		4/-		14/14
<i>Разом за змістовим модулем 7</i>	<i>30/30</i>	<i>6/-</i>	<i>6/-</i>		<i>18/30</i>
Разом за модулем 4	30/30	6/-	6/-		18/30

Кількість оцінюваних занять у 1 модулі: 3 практичних заняття.

Для зарахування модуля № 4 студенти мають одержати не менше 3 оцінки (це мінімальна кількість обов'язкових оцінок).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичне завдання.

Види робіт на вибір:

- підготовка реферату.

Лекційний курс

Тема 13. Психологічні ідеї українських філософів

Лекція 10

Психологічні ідеї українських філософів

Мета: ознайомити студентів із психологічною спадщиною українських філософів

Професійна спрямованість: актуалізація здатності аналізувати психологічні концепції

План

1. Старослов'янські погляди на проблему душі
2. Психологічні ідеї українських філософів 17 століття:
 - 2.1. Розробка аристотелової теорії у працях Касіяна Саковича.
 - 2.2. Проблема відчуттів у працях Інокентія Гізеля
 - 2.3. Розробка аристотелової теорії у працях Стефана Яворського
3. Психологічна концепція Г. Сковороди
4. Психологічна концепція П.Д. Юркевича

Основні поняття: споріднена праця, мікрокосм, макрокосм, відчуття, вікова періодизація.

Література

1. Захара І.С. Стефан Яворський. Львів, 1991.
2. Іваньо І.В., Нічик В.М., Кирик Д.П. Філософія Григорія Сковороди. К., 1972.
3. Нариси з історії вітчизняної психології (XVII-XVIII ст.). К., 1952.
4. Нічик В.М., Роменец В.А. Первые отечественные учебные пособия по философии и психологии на Украине в начале XVII века // Філософські науки. 1986. № 6. С. 112-117.
5. Оріховський С. Напучення польському королеві Сигізмунду Августу / Українські гуманісти епохи Відродження. Антологія. Ч.1. К., 1995. С. 27-34.
6. Роменец В.А. Історія психології XVII століття. К., 1990.
7. Роменец В.А. Історія психології стародавнього світу і середніх віків. – К., 1983.
8. Роменец В.А. Історія психології XIX – початку XX століття. – К., 1995.
9. Сакович К. Трактат про душу / Пам'ятники братських шкіл на Україні. Кінець XVI – початок XVII ст.: Тексти і дослідження. К., 1988. С. 443-512.
10. Юркевич П.Д. Вибране / Пер. з рос. В.П. Недашківського. К., 1993.

Тема 14. Розвиток української психології у другій половині 19 – першій половині 20 століття

Лекція 11

Розвиток української психології

у другій половині 19 – першій половині 20 століття

Мета: ознайомити студентів із психологічною спадщиною українських психологів у другій половині 19 – першій половині 20 століття

Професійна спрямованість: актуалізація здатності аналізувати психологічні концепції вітчизняних вчених

План

1. Психологічна концепція І.О. Сікорського
2. Психологічні дослідження М.М. Ланге
3. Психологія дитинства у поглядах В.В. Зеньківського
4. Експериментальна психологія Г.І. Челпанова
5. Західноукраїнська школа психології (С. Балей, Ф. Колесса, В. Гнатюк, І. Мірчук, Я. Ярема)

Основні поняття: періодизація життя, психічна тріада, гармонія розвитку, відчуття, моторна теорія уваги.

Література

1. Данилюк І.В. Історія психології в Україні: Західні регіони (остання чверть ХІХ – перша половина ХХ століття). Київ, 2002.
2. Мазяр О.В. Сікорський в історії психології та історія психології про Сікорського [Текст] // *Практ. психологія та соц. робота*. 2014. № 2. С. 75-79.
3. Приходько Ю.І. Нариси становлення та розвитку дитячої психології. К., 1999.
4. Роменець В.А. Історія психології. К., 1978.
5. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
6. Ярошевский М.Г. История психологии. М., 1966.
7. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ ст. Теоретические проблемы развития психологической науки. М., 1971.

Тема 15. Українська психологія на сучасному етапі розвитку

Лекція 12

Українська психологія на сучасному етапі розвитку

Мета: ознайомити студентів із теоретичним доробком сучасної української психології

Професійна спрямованість: актуалізація здатності аналізувати психологічні концепції вітчизняних вчених на сучасному етапі розвитку

План

1. Внесок українських вчених у розвиток радянської психології психології (Г.С. Костюк, Д.Ф. Ніколенко, П.Р. Чамата, П.І. Зінченко, В.К. Котирло, Л.М. Проколієнко)
2. Психологія в нових соціально-економічних умовах. Деїдеологізація психології на теренах України
3. Теорія діяльності в пострадянський період
4. Реконструкція історіографії психології
5. Інтеграція у світову психологію
6. Радянський “функціоналізм” та нові підходи до вивчення особистості
7. Розвиток практичної психології

Основні поняття: деїдеологізація науки, департизація, радянський функціоналізм, практична психологія.

Література

1. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина // *Педагогіка і психологія*. 1997. № 1. С. 144-150.
2. Будилова Е.А. Философские проблемы в советской психологии. М., 1972.
3. Данилюк І.В. Історія психології в Україні. Західні регіони (остання чверть ХІХ – перша половина ХХ століття): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К., 2002.
4. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
5. Максименко С.Д. Основи генетичної психології // *Проблеми медицини*. 1998. №1. С. 8-14.
6. Моляко В.А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности // *Вопросы психологии*. 1994. № 5. С.86-95.
7. Москаленко В.В., Циба В.Т. Культурно-діяльнісна концепція соціалізації особистості // *Педагогіка і психологія*. 1996. № 3. С. 136-142.
8. Педагогічна психологія / Л.М. Проколієнко, М.Й. Боришевський, В.О. Моляко та ін.; За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. К., 1991.
9. Психологія / За ред. Г.С. Костюка. К., 1968.
10. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.
11. Татенко В.А. Субъект психической активности: поиск новой парадигмы // *Психологический журнал*. 1995. № 3. С. 23-34.

Практичний курс

Тема 15. Українська психологія на сучасному етапі розвитку

Практичне заняття 12

Стан і тенденції розвитку психології

Мета: сформувати у студентів уявлення про сучасний і тенденції розвитку вітчизняної психологічної науки

Професійна спрямованість: розвиток здатності студентів виокремлювати значимі для свого професійного розвитку психологічні теорії та концепції

Зміст практичного заняття

1. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Практичне завдання

Підготуйте повідомлення про напрямки психологічних досліджень українських вчених та розроблені ними наукові теорії і концепції на сучасному етапі (письмово)

Прізвище, ім'я, по батькові вченого	Напрямок роботи та назва розробленої теорії (концепції)	Джерела ознайомлення

Орієнтовний перелік фахових журналів:

- Вопросы психологии
- Психологический журнал,
- Журнал практикуючого психолога
- Практична психологія та соціальна робота
- Обдарована дитина
- Психологія і суспільство

Завдання для самостійної роботи

▪ виконати практичне завдання	4 години
-------------------------------	----------

Оцінювання

▪ виконання практичного завдання	1 оцінка
----------------------------------	----------

Література

1. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина // Педагогіка і психологія. 1997. № 1. С. 144-150.
2. Будилова Е.А. Философские проблемы в советской психологии. М., 1972.
3. Ждан А.Н. История психологии: от античности к современности. М., 2002.
4. Максименко С.Д. Основи генетичної психології // Проблеми медицини. 1998. №1. С. 8-14.
5. Моляко В.А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности // Вопросы психологии. 1994. № 5. С.86-95.
6. Москаленко В.В., Циба В.Т. Культурно-діяльнісна концепція соціалізації особистості // Педагогіка і психологія. 1996. № 3. С. 136-142.
7. Педагогічна психологія / Л.М. Проколієнко, М.Й. Боришевський, В.О. Моляко та ін.; За ред. Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенка. К., 1991.
8. Петровский А.В., Ярошевский М.Г. История и теория психологии. Т. 1. Ростов-на-Дону, 1996.
9. Психологія / За ред. Г.С. Костюка. К., 1968.
10. Роменець В.А., Маноха І.П. Історія психології ХХ століття. К., 1998.

11. Татенко В.А. Субъект психической активности: поиск новой парадигмы // Психологический журнал. 1995. № 3. С. 23-34.

Тема 16. Історико-психологічна розвідка: перспективи дослідження

Практичні заняття 13-14

Історико-психологічна розвідка: перспективи дослідження

Мета: сформувати у студентів уявлення про сучасний і тенденції розвитку вітчизняної психологічної науки

Професійна спрямованість: розвиток здатності студентів виокремлювати значимі для свого професійного розвитку психологічні теорії та концепції

Зміст практичного заняття

1. Виконання практичного завдання (1 можлива оцінка)

Практичне завдання

Підготуйте до публічного захисту текст історико-психологічного дослідження, де міститься інформація про основні методи дослідження, ступінь її розробки у донауковій системі світогляду, часів Середньовіччя, епохи Відродження та Нового часу, на сучасному етапі розвитку психології з обов'язковим аналізом внеску українських філософів та психологів, обґрунтуйте перспективи вашого курсового дослідження (письмово).

Критерії оцінки відповіді:

- хронологічна послідовність аналізу;
- логічна узгодженість матеріалу;
- наявність посилань на першоджерела;
- цитування основних положень.

Завдання для самостійної роботи

▪ виконання практичного завдання	14 години
Оцінювання	
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Умови допуску до екзамену

Виконано професійно-орієнтоване завдання (сплановано, проведено і оброблено результати власного експериментального дослідження).

Структура екзаменаційного білету

I. Тестове завдання (максимальна кількість балів – 20).

II. Теоретичне завдання (максимальна кількість балів – 30).

III. Професійно-орієнтоване завдання (максимальна кількість балів – 50).

Тестові завдання

Розв'язання тестових завдань передбачає пошук відповідності.

Приклад тестового завдання (оберіть правильну відповідь):

А	Готфрід Лейбніц (1646-1716)	1	Кожна річ є єдністю матерії та форми. Розум – це форма форм. Душа – форма живого тіла
Б	Арістотель (384-322 рр. до н.е.)	2	Є світ ідей та світ речей, і світу ідей належить незаперечна первинність. Ідеї – це ніби оригінали, а речі – лише їх копії. Душа є началом, яке є посередником між світом ідей та чуттєвих речей.
В	Роджер Бекон (1214-1292)	3	Виходив з того, що взаємодія організму з оточенням опосередкована нервовою машиною, яка складається з мозку як центру, і нервових трубок, що розходяться від нього радіусами. Нервові імпульси уявлялися ним як певні частинки, названі ним “тваринними духами”
Г	Рене Декарт (1596-1650)	4	Світ складається з безлічі духовних сутностей – монад. Кожна з них є нематеріальною, і наділеною здатністю сприймати все, що відбувається у Всесвіті Заслугою його є розробка поняття про несвідоме. Психічне явище і його представленість на рівні свідомості повинні бути розділені – і при відсутності свідомості безперервно продовжується непомітна діяльність психічних сил.
Д	Платон (427-347 рр. до н.е.)	5	Проголосив значення досвіду і спостереження в пізнанні. Однак, досвід дасть можливість пізнати тіло, але нездатен пізнати душу. Для пізнання душі необхідний стан внутрішнього просвітлення, особливий вид натхнення

Теоретичні завдання

Розв'язок теоретичного завдання – це правильна відповідь на поставлене питання, яка має бути викладеною стисло, структуровано і містити думку автора (як висновки, узагальнення, класифікації тощо).

1. Предмет та завдання історії психології.
2. Принципи історії психології: принцип історизму; принцип єдності логічного та історичного; принцип детермінізму; принцип системності; принцип конструктивно-позитивного аналізу.
3. Методологічні помилки в історико-психологічному аналізі: презентизм; антикваризм; односторонність аналізу; схематизм; індетермінізм; емпіризм.
4. Методи історії психології: метод теоретичної реконструкції; метод вивчення наукових шкіл; архівний метод; метод інтерв'ю; біографічний метод; автобіографічний метод; аналіз наукових посилань.
5. Методи історико-психологічного аналізу: метод категоріального аналізу; метод ідеогенезу; історико-генетичний аналіз; історико-функціональний аналіз; метод

систематизації висловлювань; проведення концептуальних паралелей та пошук відмінностей.

6. Мета та основні завдання історико-психологічного аналізу проблеми. Планування історико-психологічного дослідження.
7. Періодизації історії психології (М.С. Роговін, А.М. Ждан, М.Г. Ярошевський та А.В. Петровський).
8. Періодизація історії психології В.А. Роменця. Вчинковий підхід.
9. Міфологічний період розвитку психологічних знань: анімїзм та гілозоїзм.
10. Погляд на людину у Древньому Єгипті.
11. Погляд на людину у шумерській цивілізації.
12. Арістотелівська парадигма науки в арабомовних країнах.
13. Психофізіологічне вчення Авіцени (Ібн Сіні).
14. Проблема зорового сприймання у вченні Альгазена (Ібн аль Хайсама).
15. Матеріалістичні погляди на психіку Авероеса (Ібн-Рошда).
16. Проблема душі у поглядах Фоми Аквінського (томїзм).
17. Вчення про подвійну істину Роджера Бекона (номіналізм).
18. «Лезо Оккама» як науковий принцип.
19. Передумови формування асоціативної та емпіричної психології 18 століття.
20. Розвиток асоціанізму в ідеалістичних вченнях Джорджа Берклі та Девіда Юма.
21. Природничо-науковий підхід до асоціанізму Девіда Гартлі та Джозефа Прїстлі.
22. Розквіт асоціанізму у працях Томаса Брауна та Джона Стюарта Мілля.
23. Перегляд положень асоціативної психології Александром Беном.
24. Порівняльний аналіз древньогрецької філософії досократівського періоду: Фалес, Анаксимандр, Гераклїт, Алкмеон, Емпедокл, Анаксагор.
25. Атомістична концепція психічного Демокріта.
26. Концепція темпераменту Гіпократата.
27. Морально-етична концепція Сократата.
28. Ідеалістичні концепції психічного Платона і Піфагора.
29. Вчення Арістотеля про душу.
30. Погляди стоїків на психіку людини.
31. Психофізіологічні погляди К. Галена.
32. Психологічні погляди суб'єктно-ідеалістичної школи веданта.
33. Методологія самовдосконалення школи йога.
34. Психологічні погляди школи міманса.
35. Розробка проблеми пізнання школою ньяя.
36. Онтологічні проблематика у школах санкх'я та вайшешика.
37. Психологічні погляди матеріалістичної школи локаята та чарваки.
38. Погляди Давньокитайських медиків на проблему темпераменту.
39. Психологічні погляди на життя школи даосизму.
40. Психологічні погляди на людину у конфуціанстві.
41. Етико-релігійний підхід до життя школи Мо-цзи.
42. Матеріалістичні погляди на природу людини Ван Чуна та Фань Чжене.
43. Розвиток медицини, фізіології та анатомії як джерела психологічних знань в епоху Відродження.
44. Проблема пізнання у концепції Френсіса Бекона.
45. Механістична природа психічного у концепції Галілео Галілея.
46. Психофізіологічний паралелїзм Рене Декартата.
47. Психофізичний монїзм Бенедиктата Спінози.
48. Психологія сприймання у концепції Готфріда Лейбніца.
49. Емпірична концепція Джона Локка.

50. Німецька емпірична психологія (Христіан Вольф, Йоган Гербарт).
51. Французька емпірична психологія (Жульєн Ламетрі, Етьєн Кондільяк, Клод Гельвецій, П'єр Кабаніс, Жан Жак Руссо).
52. Психологічні концепції США (Бенжамен Раш, Джеймс Б'юкенен).
53. Проблема пізнання у поглядах Еммануїла Канта.
54. Фізіологічне та рефлекторне вчення у працях Георгія Прохазки, Черлза Белла, Маршала Холла, Едуарда Пфлюгера.
55. Дослідження фізіології головного мозку Францем Галлем.
56. Значення еволюційних ідей для психології (Чарльз Дарвін, Герберт Спенсер)
57. Досвідна психологія Т. Рібо
58. Психічний ортобіоз І.І. Мечникова
59. Психологія як наука про безпосередній досвід (Вільгельм Вундт)
60. Психологія як учіння про інтенціональні акти (Франц Brentano)
61. Рефлекторна теорія психічного (І.М. Сеченов)
62. Емпіріокритицизм (Ернст Мах, Ріхард Авенаріус)
63. Еволюційна психологія (Герберт Спенсер)
64. Психологія відображення та дії (Д. Раш)
65. Передумови виникнення відкритої кризи у психології
66. Структуралістська школа Едварда Тіченера
67. Функціональна психологія (Вільям Джемс, Джон Дьубі, Джеймс Енжел)
68. Вюрцбурзька школа психології мислення (Освальд Кюльпе)
69. Біхевіоризм (Едвард Торндайк, Джон Уотсон)
70. Гештальтпсихологія (Макс Вертгеймер, Вольфганг Келер, Курт Коффка)
71. Глибинна психологія (Зігмунд Фройд, Карл Юнг, Альфред Адлер)
72. Описова психологія (Вільгельм Дільтей, Едуард Шпрангер)
73. Французька соціологічна школа (Еміль Дюркгейм)
74. Поняття про вищу нервову діяльність (І.П. Павлов)
75. Рефлексологія В. Бехтерева
76. Марксизм і психологія (К.Н. Корнілов)
77. Культурно-історична теорія Л.С. Виготського
78. Харківська школа психології (О.Р. Лурія, О.М. Леонт'єв, О.В. Запорожець, Л.І. Божович, П.Я. Гальперін, П.І. Зінченко)
79. Московська психологічна школа (С.Л. Рубінштейн, О.М. Леонт'єв, Б.М. Теплов, О.В. Запорожець, О.Р. Лурія, Б.В. Зейгарнік, П.Я. Гальперін, Н.Ф. Талізін, О.К. Тихомиров)
80. Грузинська школа психології (Д.М. Узнадзе)
81. Мова народу та психологія (О.О. Потєбня)
82. Психологія колективної свідомості (Еміль Дюркгейм)
83. Психологія колективних уявлень (Люсьєн Леві-Брюль)
84. Психологія народів Вільгельма Вундта
85. Навіювання та гіпноз в соціальній психології (Амбруаз Л'єбо, Жан Шарко, Габрієль Тард)
86. Психологія натовпу Гюстава Лебона
87. Розуміюча психологія Вільгельма Дільтея
88. Гормічна концепція Вільяма Мак-Дугалла
89. Психофізіологія органів чуття (Герман Гельмгольц, Йоганес Мюллер).
90. Виникнення психофізики та психометрії (Густав Фехнер, Франц Дондерс)
91. Вивчення сенсорних функцій (Евальд Герінг, Карл Штумпф)
92. Вивчення сенсомоторних реакцій (Франц Дондерс, З. Екснер, Людвіг Ланге)
93. Дослідження сприймання і уваги М.М. Ланге

94. Закони пам'яті Германа Еббінгауза
95. Дослідження навичок Браяном та Хартером
96. Дослідження індивідуальних відмінностей (Еміль Крепелін, Альфред Біне, Вільям Штерн)
97. Впровадження методів статистики у психологію (Адольф Кетле, Френсіс Гальтон)
98. Розвиток тестології (Джеймс Кеттел, Альфред Біне, Теодор Сімон, Гуго Мюнстерберг)
99. Наукова характерологія О.Ф. Лазурського
100. Психологічні профілі Г.І. Россолімо
101. Дослідження Чарльза Дарвіна в галузі зоопсихології
102. Інтелект тварин в контексті еволюційної теорії (Джордж Романес)
103. Закон економії Ллойд-Моргана
104. Теорія тропізмів Жака Леба
105. Зоопсихологія в Росії (В.А. Вагнер)
106. Розвиток профорієнтації (Парсон)
107. Індустріальна психологія (Гуго Мюнстерберг)
108. Дитяча та педагогічна психологія. Зародження (Жан-Жак Руссо, Д. Тідеман)
109. Метод спостереження в дитячій психології (Адольф Кусмауль, Чарльз Дарвін, Вільгельм Прейер)
110. Теорія рекапітуляції та ідея педології Стенлі Холла
111. Концепція дитячої гри Карла Грооса
112. Психологія дитини у працях Вільяма Штерна
113. Педагогічна антропологія К.Д. Ушинського
114. Внесок у дитячу психологію І.М. Сеченова
115. Педагогічна психологія П.Ф. Каптерєва
116. Теорія фізичної освіти П.Ф. Лесгафта
117. Соціальні та наукові чинники виникнення другої кризи у психології
118. Необіхевіоризм: молярний біхевіоризм Едварда Толмена; гіпотетико-дедуктивний біхевіоризм Карла Халла; теорія оперантного навчання Берхауза Скіннера
119. Топологічна психологія (Курт Левін)
120. Неопсихоаналіз: соціологічна орієнтація психоаналізу (Карен Хорні); фрейдомарксизм та сексуальна революція Вільгельма Райха; свобода і відповідальність у концепції Еріха Фромма
121. Розвиток вікової психології в 20 столітті (Ерік Еріксон, Едуард Клапаред, Жан Піаже, Лоренц Кольберг, Анрі Валлон)
122. Гуманістична психологія (Гордон Олпорт, Абрахам Маслоу, Карл Роджерс)
123. Екзистенційна психологія (Людвіг Бісвангер, Ролло Мей, Віктор Франкл)
124. Психосинтез (Роберт Ассаджіолі, П'єро Феруччі)
125. Структурний психоаналіз (Жак Лакан)
126. Кібернетичний напрям у психології (Н. Вінер, Вільям Ешбі, Карл Прібрам)
127. Старослов'янські погляди на проблему душі
128. Психологічні ідеї українських філософів 17 століття: розробка аристотелової теорії у працях Касіяна Саковича; проблема відчуттів у працях Інокентія Гізеля; розробка аристотелової теорії у працях Стефана Яворського
129. Психологічна концепція Г. Сковороди
130. Психологічна концепція П.Д. Юркевича
131. Психологічна концепція І.О. Сікорського
132. Психологічні дослідження М.М. Ланге
133. Психологія дитинства у поглядах В.В. Зеньківського
134. Експериментальна психологія Г.І. Челпанова
135. Західноукраїнська школа психології (С. Балея, Ф. Колесса, В. Гнатюк, І. Мірчук,

Я. Ярема)

136. Внесок українських вчених у розвиток радянської психології психології (Г.С. Костюк, Д.Ф. Ніколенко, П.Р. Чамата, П.І. Зінченко, В.К. Котирло, Л.М. Проколієнко)

Практичне завдання

Зробіть на основі першоджерел, ілюструючи цитатами, порівняльний аналіз поглядів двох вчених: Аристотель – Платон.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З КУРСУ
«ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ»**

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
Початковий рівень знань «2» (рецептивно-продуктивний)	0-25 балів	Студент за допомогою викладача розпізнає визначення основних термінів на побутовому рівні, однослівно („так” чи „ні”) відповідає на конкретні запитання.	Студент намагається відповідати, однак потребує постійної консультації та контролю з боку викладача. За допомогою викладача намагається пояснити з наукової точки зору явища оточуючої дійсності.
	26-49 балів	Студент за допомогою викладача однослівно відповідає на запитання, відтворює незначну частку питання в тому вигляді і в тій послідовності, у якій воно було розглянуте на лекції або консультації.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему, до якої стосується наведений приклад прояву психічної діяльності особистості.
	50-59 балів	Студент з помилками характеризує окремі поняття та явища загальної психології. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Студент вміє при постійному контролі і допомозі викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище.
Середній рівень знань «3» (репродуктивний)	60-65 балів	Студент володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на продуктивному рівні: за допомогою викладача відтворює словами, близькими до тексту лекції, визначення основних термінів, принципів; частково відтворює текст підручника; у процесі відповіді допускає окремі відозміни навчальної інформації; ілюструє відповіді прикладами, що були наведені на консультації.	Студент вміє з допомогою викладача визначити тему та основні поняття, що пояснюють описане явище та навести приклади методів та методик для його дослідження.
	66-70 балів	Студент за допомогою викладача дає правильне визначення окремих понять з області загальної психології; словесно описує явища та закономірності психічної діяльності людини, вказує на деякі їх властивості; відтворює всю тему або її основну частину, ілюструючи	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять та термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати декватні

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		відповідь власними прикладами.	методи для його дослідження та описати їх результати.
	71-73 балів	Студент за допомогою викладача свідомо відтворює тему лекції, ілюструючи її власними прикладами; розкриває суть загальнопсихологічних процесів та явищ, допускаючи у відповідях незначні неточності; намагається співвіднести окремі психодіагностичні методики з їх груповими характеристиками; намагається застосувати окремі прийоми логічного мислення (порівняння, аналіз, висновок).	Студент вміє правильно перевести приклади психічної діяльності з „побутової” мови на мову наукових понять та термінів, визначити тему, основні поняття та закономірності, що пояснюють описане явище, підібрати декватні методи для його дослідження зробити якісний аналіз результатів дослідження та частково узагальнити результати.
<i>Достатній рівень знань «4» (конструктивно варіативний)</i>	74-80 балів	Студент без помилок відтворює зміст питання, наводячи власні приклади; правильно розкриває суть психодіагностичних понять.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення.
	81-85 балів	Студент володіє навчальною інформацією, вміє зіставляти, узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; аргументовано відповідає на поставлені запитання і намагається відстояти свою точку зору.	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загальнопсихологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища.
	86-90 балів	Студент вільно володіє вивченим обсягом навчального матеріалу, наводить аргументи на	Студент здатний дати психологічне пояснення прикладам загально-

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
		підтвердження своїх думок, використовуючи матеріали власних спостережень та проведених досліджень; може за допомогою викладача відповідати на питання, що потребують знання кількох тем.	психологічних процесів та явищ, підібрати методи та провести дослідження, описати отримані результати. Самостійно навести приклади схожих явищ та дати їм узагальнююче пояснення. При потребі звертаючись до викладача може визначити окремі шляхи корекції або розвитку описаного явища. При виконанні завдання може поєднувати знання з кількох тем.
<i>Високий рівень знань «5» (творчий)</i>	90-93 балів	Студент вільно володіє темою, має ґрунтовні психологічні знання; вільно відповідає на запитання, що потребують знання кількох тем; оцінює окремі нові факти, явища; судження логічні й достатньо обґрунтовані; узагальнює і систематизує матеріал у межах навчальної теми; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності.	Студент виявляє початкові творчі здібності: уміє працювати зі спеціальною літературою (наукові журнали тощо); знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, які поставив викладач, свою відповідь ілюструє схемами, прикладами з життя; проводить самоперевірку виконаної роботи; може з неповним обґрунтуванням пояснити виконання завдань підвищеного (комбінованого) рівня.
	94-97 балів	Студент вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні психодіагностичні дослідження, висловлюючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності.	Використовує набуті знання в нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує особисту життєву позицію, узгоджуючи її з загальнолюдськими цінностями.

Рівень	Бали за 100-бальною системою	Критерії оцінювання відповіді	
		Теоретичні знання	Вміння
	98-100 балів	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибоко розуміє суть психічних процесів та явищ; подає ідеї згідно з вивченим матеріалом, робить творчо обґрунтовані висновки; вміє аналізувати і систематизувати матеріали власних досліджень; визначає порядок особистої навчальної діяльності, самостійно оцінює її результати. Активно займається науково-дослідною роботою.	Студент самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, формулювати психологічну проблему і визначати шляхи її розв'язання; вести дискусію з конкретного питання; проводити дослідження високої складності.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену. Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну виставляється як *середнє арифметичне балів* за модульний контроль та балів, які студент отримав за написання екзаменаційної роботи (відповідно до Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка від 25.04.2014 р.).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АМКР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінка	Вимоги до знань, умінь та навичок студентів. Досягнення програмних результатів навчання
Тестові завдання (max – 20 балів)	
4 бали	Правильна відповідь на кожне тестове завдання
0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання
Теоретичне завдання (max – 30 балів)	
0-5 балів	Структурованість відповіді, наявність внутрішньої логіки у викладі матеріалу
0-5 балів	Повні та вичерпні визначення основних понять
0-10 балів	Опора на першоджерела, цитування основних ідей
0-10 балів	Повнота відповіді, аналіз усіх аспектів проблеми
Професійно-орієнтоване завдання (max – 50 балів)	
0-10 балів	Звіт за результатами дослідження повний, структурований, виконаний з дотриманням вимог до структури, оформлення
0-10 балів	Обґрунтовано актуальність дослідження, усі структурно-методологічні елементи роботи (об'єкт, предмет роботи, залежна та незалежна змінні (рівні прояву), мета, гіпотеза, завдання, методи та процедура дослідження, його наукова новизна, теоретичне значення) сформульовані правильно та вичерпно
0-10 балів	Подано детальний опис методів та процедури дослідження, хід аналізу отриманих результатів, їх ґрунтовна інтерпретація
0-10 балів	Висновки відображують основні результати дослідження, сформульовані чітко та вичерпно
0-5 балів	Список використаних джерел подано в алфавітному порядку та оформлено відповідно до основних бібліографічних вимог
0-5 балів	Текст написаний грамотно з дотриманням усіх вимог наукового стилю сучасної української мови

**РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
ДО КУРСУ «ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ»**

Список основної літератури

№	Бібліографія	Кількість примірників	Місце знаходження
1.	Данилюк, І. В. Історія психології в Україні. Західні регіони (остання чверть ХІХ – перша половина ХХ століття) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Данилюк. – К. : Либідь, 2002. – 148, [2] с. : ілюстр.	2	Аб. № 1 (2)
2.	Данилюк, І. В. Історія психології в Україні. Західні регіони (остання чверть ХІХ – перша половина ХХ століття) [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. В. Данилюк. – К. : Либідь, 2003. – 148, [2] с.	88	Аб. № 1 (74), Б-ка ННІ інозем. філолог. (1), ЧЗ природ. ф-ту (5), Аб. природ. (3), ЧЗ № 1 (5)
3.	Джерела формування та історія утвердження предметної галузі української психології [Текст] : монографія / Акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К. : Пед. думка, 2008. – 223 с.	2	ЧЗ № 1 (2)
4.	Ждан, А. Н. История психологии: от Античности до наших дней [Текст] : учеб. для вузов / А. Н. Ждан ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – Изд. 8-е испр. и доп. – М. : Трикта : Академ. проект, 2008. – 570 с. : табл., портр. - (Классический университетский учебник).	1	ЧЗ № 1 (1)
5.	История психологии [Текст] : тексты : [хрестоматия] / под ред.: П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан ; [рец.: М. Г. Ярошевский, О. К. Тихомиров]. – Изд. 3-е. - [Екатеринбург] : Деловая кн., 1999. – 462, [1] с. : рис., портр.	1	Аб. № 1 (1)
6.	История зарубежной психологии. 30-е-60-е годы ХХ века [Текст] : тексты / под ред.: П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 342, [2] с.	1	ЧЗ № 1 (1)
7.	Мазяр, О. В. Сікорський в історії психології та історія психології про Сікорського [Текст] / Мазяр О. В. // Практ. психологія та соц. робота: наук.-практ. та освітньо-метод. журн. – 2014. – № 2. – С. 75-79.	1	ЧЗ № 1 (1)
8.	Нариси з історії вітчизняної психології (ХVІІ-ХVІІІ ст.) [Текст] : зб. ст. / за ред. Г. С. Костюка. – К. : Рад. шк., 1952. – 253, [2] с.	1	ЧЗ № 1 (1)
9.	Петровский, А. В. История и теория психологии [Текст] / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – Ростов н/Д : Феникс, 1996. Т. 1. – 415 с.	2	Аб. № 1 (1), Каб. соц. псих. (1)
10.	Петровский, А. В. История и теория психологии [Текст] / А. В. Петровский, М. Г. Ярошевский. – Ростов н/Д : Феникс, 1996. Т. 2. – 413 с.	2	Аб. № 1 (1), Каб. соц. псих. (1)

11.	Роменець, В. А. Історія психології XIX – початку XX століття [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Роменець. – К. : Вища шк., 1995. – 613, [1] с. : мал., табл. – (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).	7	Аб. № 1 (3), Аб. природ. (4)
12.	Роменець, В. А. Історія психології XVII століття [Текст] : навч. посіб. для студ. ун-тів / В. А. Роменець. – К. : Вища шк., 1990. – 364, [1] с. : мал.	2	ЧЗ № 1 (2)
13.	Роменець, В. А. Історія психології Стародавнього світу і Середніх віків [Текст] : навч. посіб. для студентів ун-тів / В. А. Роменець. – К. : Вища шк., 1983. – 415 с. : мал.	1	ЧЗ № 1 (1)
14.	Роменець, В. А. Історія психології, XIX - початок XX століття [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Роменець. – К. : Либідь, 2007. – 828, [1] с.	47	ЧЗ № 1 (2), ЧЗ природ. ф-ту (2), Аб. № 1 (43)
15.	Роменець, В. А. Історія психології, XX століття [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / В. А. Роменець, І. П. Маноха. – К. : Либідь, 1998. – 988, [1] с.	84	ЧЗ № 1 (4), Аб. природ. (5), Б-ка ННІ інозем. філолог. (10), Аб. № 1 (64), Каб. соц. псих. (1)
16.	Роменець, В. А. Історія психології. Стародавній світ. Середні віки. Відродження [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Роменець. – К. : Либідь, 2005. – 914, [1] с. : ілюстр.	35	ЧЗ № 1 (5), ЧЗ природ. ф-ту (3), Аб. № 1 (26), Каб. соц. псих. (1)
17.	Роменець, В. А. Історія психології, XVII століття. Епоха Просвітництва [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Роменець. – К. : Либідь, 2006. – 996, [1] с. : ілюстр.	40	ЧЗ №1 (5), ЧЗ природ. ф-ту (3), Аб. №1 (31), Каб. соц. псих. (1)
18.	Рубинштейн, С. Л. Очерки. Воспоминания. Материалы [Текст] : к 100-летию со дня рождення / Сергей Леонидович Рубинштейн ; отв. ред. С. Л. Ломов ; Акад. Наук СССР. – М. : Наука, 1989. – 435 с. : ил.	1	ЧЗ № 1 (1)
19.	Соколов, М. В. Очерки истории психологических воззрений в России в XI-XVIII веках [Текст] / М. В. Соколов ; Акад. пед. наук РСФСР, Ин-т психологии. – М. : Изд-во акад. пед. наук РСФСР, 1963. – 417, [2] с.	1	ЧЗ № 1 (1)
20.	Становлення психологічної думки в Україні: провідні ідеї та історія розвитку [Текст] : монографія / Л. З. Сердюк [та ін.] ; за ред. В. В. Турбан ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К. ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – 306 с.	1	ЧЗ № 1 (1)
21.	Ярошевский, М. Г. История психологии [Текст] / М. Г. Ярошевский. – 3-е изд., перераб. – М. [Мысль] : [б. в.], 1985. – 574, [1] с. – Библиогр.: с. 556-565.	1	Аб. №1 (1)

22.	Ярошевский, М. Г. История психологии [Текст] : учеб. пособие / М. Г. Ярошевский. - М. : [Мысль], 1966. - 565 с.	1	Аб. №1 (1)
23.	Ярошевский, М. Г. История психологии [Текст] / М. Г. Ярошевский. – 2-е перераб., изд. – М. : [Мысль], 1976. – 462, [1] с.	4	ЧЗ №1 (4)

Список додаткової літератури

ПІДРУЧНИКИ ТА ПОСІБНИКИ

1. Академія педагогічних наук України. Інформаційний довідник. – К.: Фенікс, 2002. – 296 с.
2. Будилова Е.А. Философские проблемы в советской психологии. – М.: Наука, 1972. – 336 с.
3. Быховский Б.Э. Сигер Брабантский. – М.: Мысль, 1979. – 183 с.
4. Веселов Е.А. Основы дарвинизма. – М.: Учпедгиз, 1961. – 215 с.
5. Данильченко М.Г. Психология воззрения Блонского: Методические разработки для преподавателей и студентов педагогических университетов. – К., 1970. – 96 с.
6. Захара І.С. Стефан Яворський. – Львів: Каменяр, 1991. – 112 с.
7. Зейгарник Б.В. Теории личности в зарубежной психологии. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 128 с.
8. Іваньо І.В., Нічик В.М., Кирик Д.П. Філософія Григорія Сковороди. – К.: Наукова думка, 1972. – 311 с.
9. Павлова О.Н. Проблема сознания в трудах Л.С. Выготского и идентичность личности <http://pavolga.narod.ru/conscious.htm>
10. Мацейків М.А. До історії зародження психології творчості в Україні // Обдарована дитина, 2000. – № 5 – С. 3 –10.
11. Коников И.А. Материализм Спинозы. – М.: Наука, 1971. – 268 с.
12. Костюк Г.С. Психологічні погляди В.Г. Белінського. – К.: Рад. школа, 1949. – 70 с.
13. Крэйн У. Теории развития. Секреты формирования личности. 5-е международное издание. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 512 с.
14. Курантов А.П., Стяжкин Н.И. Оккам. – Мысль, 1978. – 191 с.
15. Левчук Л.Т. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 255 с.
16. Мамардашвили М.К. Кантианские вариации // Квинтэссенция: Филос. альманах, 1991. – М.: Политиздат, 1992. – С. 120-157.
17. Нариси з історії вітчизняної психології (XVII-XVIII ст.) – К.: Рад. шк., 1952. – 255 с.
18. Нічик В.М., Роменец В.А. Первые отечественные учебные пособия по философии и психологии на Украине в начале XVII века // Философ. науки. – 1986. – №6. – С. 112-117.
19. Помогайбин В.Н. История психологии: лица, взгляды, концепции. – М., 1999. – 197 с.
20. Приходько Ю.І. Нариси становлення та розвитку дитячої психології: Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1999. – 205 с.
21. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина 1. – Харків: “ОВС”, 2002. – 640 с.
22. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина 2. – Харків: “ОВС”, 2002. – 416 с.
23. Смирнов А.А. К столетию “Педагогической антропологии” К.Д. Ушинского //

- Избранные психологические труды: в 2 т. – Т.1. – М.: Педагогика, 1987. – С. 145-161.
24. Степанов С.С. Век психологии: имена и судьбы. – М.: Изд-во Эксмо, 2002. – 592 с.
25. Степанов С.С. Психология в лицах. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. – 384 с.
26. Флейвел Джон Х. Генетическая психология Жана Пиаже (с предисловием Ж. Пиаже): Пер. с англ. – М.: Просвещение, 1967. – 623 с.
27. Ярошевский М.Г. Сеченов и мировая психологическая мысль. – М.: Наука, 1981. – 392 с.
28. Ярошевский М.Г., Анциферова Л. Развитие и современное состояние зарубежной психологии. – М.: Педагогика, 1974. – 303 с.

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ

29. Анциферова Л.И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №2. – С. 16-26.
30. Анциферова Л.И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №3. – С. 10-19.
31. Асмолов А. Г. XXI век: психология в век психологии. // Вопр. психол. – 1999. – №1. – С. 3-12.
32. Балл Г.А. Г.С. Костюк и его методологические уроки. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №3. – С. 112-116.
33. Большакова В.В. Психологические взгляды В.Ф. Одоевского (к 120-летию со дня смерти). // Вопр. психол. – 1989. – №5. – С. 122-129.
34. Брушлинский А.В. Принцип детерминизма в трудах С.Л. Рубинштейна. // Вопр. психол. – 1989. – №4. – С. 66-73.
35. Брушлинский А.В. Самая читаемая отечественная книга по психологии: триумфы, трагедии, парадоксы. // Психол. журнал. – 2001. – Т.21. – №6. – С. 5-13.
36. Брушлинский А.В. Философия и психология: С.Л. Рубинштейн и С.Л. Франк. // Психол. журнал. – 1999. – Т.20. – №6. – С. 6-12.
37. Воловикова М.И. Мастер психологии (штрихи к портрету К.В. Бардина). // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №2. – С. 136-137.
38. Калмыкова Е.С. Кэхеле Х. Психотерапия за рубежом: история и современное состояние (краткий обзор). // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №2. – С. 88-99.
39. Кольцова В.А. Н.А. Рубакин – выдающийся русский просветитель, создатель библиопсихологии. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №2. – С. 128-135.
40. Кондаков И.М. Метафизика души в произведениях русских мыслителей XVIII – XIX вв. // Психол. журнал. – 1999. – Т.20. – №6. – С. 89-95.
41. Леонтьев А.А. Ключевые идеи Л.С. Выготского – вклад в мировую психологию XX столетия. // Психол. журнал. – 2001. – Т.22. – №4. – С. 5-11.
42. Леонтьев А.А. Лев Толстой на фоне научной психологии (по поводу статьи Б.С. Братуся). // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №5. – С. 46-47.
43. Леонтьев Д.А. Патяев Е.Ю. Курт Левин: в поисках нового психологического мышления. // Психол. журнал. – 2001. – Т.22. – №5. – С. 5-16.
44. Никольская А. А. Бине как один из основателей экспериментальной психологии. // Вопр. психол. – 1999. – №2. – С. 90-97.
45. Олегу Александровичу Конопкину – 70 лет. // Психол. журнал. – 2001. – Т.22. – №4. – С. 114.
46. Пископфель А.А. Природа человека в концепции А. Маслоу. // Вопр. психол. – 1999. – №2. – С. 75-87.
47. Рибалка В. Григорій Костюк: психологічна теорія особистості. // Психологія і суспільство. – 2002. – №1. – С. 10-17.
48. Рибалка В. Лев Виготський: культурно-історична теорія розвитку вищих психічних функцій і вчення про особистість. // Психологія і суспільство. – 2002. – №2. – С. 9-25.

49. Сироткина Е.И. Гений и безумие: из истории идеи. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №1. – С. 116-124.
50. Скотникова И.Г. Вклад К.В. Бардина в развитие психофизики. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №6. – С. 76-86.
51. Соколова Е.Е. “Некласическая” психология А.Н. Леонтьева и его школы. // Психол. журнал. – 2001. – Т.22. – №6. – С. 14-24.
52. Степанов С. Джон Уотсон, отец бихевиоризма. // Шкільний психолог. – 2002. – №2. – С. 4.
53. Степанов С. Провокация Дженсена. // Шкільний психолог. – 2002. – №2. – С. 3.
54. Страницы истории: о том, как был уволен С.Л. Рубинштейн (из архива МГУ). // Вопр. психол. – 1989. – №4. – С. 73-101. (начало)
55. Страницы истории: о том, как был уволен С.Л. Рубинштейн (из архива МГУ). // Вопр. психол. – 1989. – №5. – С. 56-64. (продолжение)
56. Чудновский В.Э. Концепция личности в трудах Л.И. Божович. // Психол. журнал. – 2000. – Т.21. – №3. – С. 117-123.

ПЕРШОДЖЕРЕЛА

57. Аристотель Сочинения: В 4-х т. /Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А.И. Доватура. – М.: Мысль, 1983.
58. Ассоциативная психология (Г. Эббингауз, А. Бэн) – М.: ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998. – 544 с.
59. Бехтерев В. Внушение и его роль в общественной жизни. – СПб.: Питер, 2001. – 256 с.
60. Блонский П.П. Память и мышление. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.
61. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості громадянина //Ж. Педагогіка і психологія, N 1, 1997. С. 144-150.
62. Бхагавад-Гита как она есть. – Вильнюс: Литуанус, 1990. – 832 с.
63. Вундт В. Проблемы психологии народов – М.: Издательство "Космос", 1912. <http://www.magister.msk.ru/library/philos/vundt04.htm>
64. Выготский Л.С. Исторический смысл психологического кризиса// Л.С.Выготский. Собр. соч. В 6 т. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1982. – С. 386-389
65. Выготский Л.С. Проблема культурного развития ребенка (1928)// Вестн. Моск. ун-та. – Сер. 14, Психология. – 1991. – N 4. – С. 5-18.
66. Гештальт-психология (В. Келлер, К. Коффка) – М.: ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998. – 704 с.
67. Декарт Р. Избранные произведения. – М.: Госполитиздат, 1950 – 711 с.
68. Джемс У. Психология / Под ред. Л.А. Петровской. – М.: Педагогика, 1991. – 368 с.
69. Дильтей В. Описательная психология. – СПб.: "Алетейя", 1996 – 160 с.
70. Дружинин А.Н. Психология общих способностей. – СПб.: Питер, 2002. – 368 с.
71. Зарубежный психоанализ / Сост. и общая редакция В.М. Лейбина. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
72. Кант И. Критика чистого разума. – Симферополь: “Реноме”, 1998. – 528 с.
73. Кацуки Секида – К.: “Преса України”, “REFL-book”, 1993 – 336 с.
74. Конфуций Уроки мудрости: Сочинения. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, Харьков: Изд-во “Фолио”, 2002. – 958 с.
75. Корнилов К.Н. Психология: Учебник для педагогических училищ. – М.: Учпедгиз, 1946. – 168 с.
76. Ламетри Ж.О. Сочинения. – М.: Мысль, 1976. – 551 с.
77. Лебон Г. Психология народов и масс – СПб.: Макет,1995 D:\md\Навчальна робота\History of psy\Hrestomaty\Word_text
78. Леви-Брюль Л. Первобытное мышление: Пер. с франц. / Под ред. В.В. Никольского. – М.: Атеист, 1930. – 337 с.

79. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении: Пер. с франц. – М.: Антирелиг. гос. изд-во, 1937. – 518 с.
80. Лейбниц Г. Сочинения: В 4 т. – М.: Мысль, 1982. – Т.1. – 636 с.; 1983. – Т.2. – 686 с.; 1984. – Т.3. – 734 с.; 1984. – Т.4. – 721 с.
81. Локк Дж. Избранные философские произведения: В 2 т. – М.: Соцэкгиз, 1960. – Т.1.
82. Ломброзо Ч. Гениальность и помешательство. – Симферополь: Реноме, 1998. – 400 с.
83. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. – М.: Наука, 1984. – 444 с.
84. Лукреций О природе вещей. /Пер. с латинского Ф.А.Петровского. – М.: Художественная литература, 1937. – 286 с.
85. Лурия А.Р. Этапы пройденного пути: Научная биография. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 182 с.
86. Максименко С.Д. Основи генетичної психології // Проблеми медицини. – 1998. – №1. – С.8-14.
87. Моляко В.А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности // Вопр.психол.1994. – № 5. – С.86-95.
88. Моляко В.А. Стратегии решения новых задач в процессе регуляции творческой деятельности // Психол. журн. – 1995. – №1. – С. 84-90.
89. Отечественный психоанализ / Сост. и общая редакция В.М. Лейбина. – СПб.: Питер, 2001. – 448 с.
90. Павлов И.П. Избранные статьи и речи. – М.: Изд-во Академии мед. наук, 1958. – 108с.
91. Павлов И.П. Рефлекс свободы. – СПб.: Питер, 2001. – 432 с.
92. Павлов И.П. Двадцятирічний досвід об'єктивного вивчення вищої нервової діяльності тварин. – К.: Рад. школа, 1953. – 614 с.
93. Павлов И.П. Фізіологія вищої нервової діяльності. – К.: Державне медичне вид-во, 1951. – 236 с.
94. Пам'ятки братських шкіл на Україні. Кінець XVI – початок XVII ст.: Тексти і дослідження. – К.: Наукова думка, 1988. – 568 с.
95. Панок В., Титаренко Т., та ін. Основи практичної психології. – К.: Либідь, 1999. – 534с.
96. Панчатантра (П'ять кошиків житейської мудрості). Шукасапаті (Сімдесят оповідок папуги). / Перекл. із санскриту. Пердм. І. Серебрякова. – К.: Дніпро, 1988. – 383 с.
97. Пиаже Ж. Избранные психологические труды: Психология интеллекта. Генезис числа и ребенок. Логика и психология: Пер. с франц. – М.: Просвещение, 1969. – 659 с.
98. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. – СПб.: СОЮЗ, 1997. – 256 с.
99. Платон Сочинения: В 3-х т. /Пер. с древнегреч. Под общ. ред. А.Ф. Лосева и В.Ф. Асмуса. – М.: Мысль, 1970. (Т. 1 – 623 с., Т. 2 – 611 с., Т. 3 – 687 с.)
100. Потенция А.А. Мысль и язык. – К.: СИНТО, 1993. – 192 с.
101. Психологія /За ред. Г.С. Костюка. – К.: Рад. школа, 1968. – 572 с.
102. Радищев А.Н. Путешествие из Петербурга в Москву. Вольность: Ода; Проза / Примеч. А.А. Горелова, Г.П. Макогоненко. – Л.: Худож. лит., 1984. – 264 с.
103. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии – СПб.: Питер, 2002. – 720 с.
104. Сеченов И.М. Избранные произведения. – М.: Изд-во Академии наук, 1952. – Том 1. Физиология и психология. – 772 с.
105. Сеченов И.М. Избранные произведения. – М.: Просвещение, 1953. – 336 с.
106. Спиноза Б. Избранные произведения. – В 2 т. – М.: Госполитиздат, 1957. – Т.1. – 631 с.; Т.2. – 727 с.
107. Узнадзе Д. Н. Психологические исследования. М.: “Наука”, 1966 <http://ethnopsychology.narod.ru/libr/U/uznadze.htm#11>
108. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологической установки. – Тбилиси: Издательство АН Гр.ССР, 1961. <http://ethnopsychology.narod.ru/libr/U/uznadze2.htm#37>

109. Узнадзе Д.Н. Психология установки. – СПб.: Питер, 2001. – 416 с.
110. Українські гуманісти епохи Відродження. Антологія. – Ч.1. – К.: Наукова думка, Основи, 1995. – 431 с.
111. Уорд Л. Психические факторы цивилизации. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
112. Фресс П., Пиаже Ж. Экспериментальная психология. – М.: Прогресс, 1978. – 304 с.
113. Фромм Э. Бегство от свободы: Пер. с англ. / Общ. ред. П.С. Гуревича. – М.: Прогресс, 1989. – 272 с.
114. Фромм Э. Психоанализ и этика. – М.: ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998. – 568 с.
115. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
116. Хорни К. Самоанализ. – М.: Изд-во ЕКСМО-Пресс, 2002. – 448 с.
117. Хорни К. Самоанализ. Психология женщины. Новые пути в психоанализе. – СПб.: Питер, 2002. – 480 с.
118. Хрестоматия по истории психологии/ Под ред. П.Я. Гальперина, А.Н. Ждан. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 296 с.
119. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления/ Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.В. Петухова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 400 с.
120. Хрестоматия по общей психологии. Психология памяти/ Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, В.Я. Романова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 272 с.
121. Челпанов Г.И. Об экспериментальном методе в психологии
<http://www.psychology.ru/library/00083.shtml>
122. Юркевич П.Д. Выбранные / Пер. з рос. В.П. Недашківського; упор., передмова і примітки А.Г. Тихолаза. – К.: Абрис, 1993. – 416 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe
2. Бібліотека українських підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://pidruchniki.ws/>.
3. Библиотека Гумер [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.gumer.info/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: [6. www.dnpb.gov.ua](http://www.dnpb.gov.ua).
5. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>
6. Серия «Мастера психологии» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://aboutyourself.ru/obshpsy/mastera-psixologii.html>.